

God journalistik

En diskursanalys av prisbelönad journalistik

Av: Michael De Stefano

Handledare: Elin Gardeström
Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper
Kandidatuppsats 15 hp
Ämne | Journalistik C
Programmet för Journalistik och multimedia

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

Denna studie är en kvalitativ diskursanalys av prisbelönad journalistik - i denna studie vinnare av Lukas Bonniers Stora Journalistpris, kategori: årets berättare - avsedd att jämföra den mot ett teoretiskt ramverk av god journalistik. Studien bygger på ett teoretiskt ramverk av god journalistik som formats med hjälp av olika teorier för den liberala pressideologin samt kvalitativa analyser av prisbelönda verk med avsikt att studera deras verklighetsbeskrivning, metod och budskap.

De frågor som besvaras är vilka metoder som använts i skapandet av prisbelönda, journalistiska verk och hur dessa stämmer överens med den teoretiska normen för god journalistik. Resultatet visar att prisbelönad journalistik framgår mer subjektivt och känsloladdat än den objektiva och neutrala rapportering som det teoretiska ramverket efterfrågar.

Nyckelord: God journalistik, journalistisk metod, objektivitet, sanning, pressetik, stora journalistpriset, prisbelönt journalistik.

Innehållsförteckning:

1. Inledning	5
2. Syfte och frågeställning	6
2.1 Syfte	6
2.2 Frågeställning	6
2.3 begreppsdefinition och förhållningssätt	6
3. Bakgrund	7
3.1 Liberal pressideologi	7
3.2 Bristande etiska riktlinjer	7
3.3 Stora journalistpriset	8
4. Tidigare forskning	9
4.1 Prisbelönt journalistik	9
4.2 God journalistik	10
5. Teoretiskt ramverk	13
5.1 Liberal journalistik	13
5.2 Den objektiva metoden	15
5.3 Konst i proportion	16
5.4 Författarens ansvar	17
5.5 Medieetik	19
6. Metod och urval	21
6.1 Val av metod - Kritisk diskursanalys	21
6.2 Kritik mot metod	24
6.3 Urval	24
5.2.1 Årets berättande	25
6. Resultat av diskursanalys	27
6.1 Att skapa ett monster - Vinnare 2015	27
6.1.1 Tematisk analys	27
6.1.2 Schematisk analys	27
6.1.3. Mikroanalys	28
6.1.4 Sammanfattande analys	29
6.2 "Jag ska inte behöva leva så här" - Vinnare 2013	30
6.2.1 Schematisk analys	31
6.2.2 Schematisk analys	31
6.2.3 Mikroanalys	33
6.2.4 Sammanfattande analys och jämförelse	34
6.3 Dagen vi aldrig glömmet - Massakern på Utøya - minut för minut - Vinnare 2012	36
6.3.1 Tematisk analys	36
6.3.2 Schematisk analys	37
	3

6.3.3 Mikroanalys	37
6.3.4 Sammanfattande analys och jämförelse	40
6.4 Rapportering från Haiti - Vinnare 2010	41
6.4.1 Tematisk analys	42
6.4.2 Schematisk analys	42
6.4.4 Sammanfattande analys	44
6.5 Den polske rörmokaren - Vinnare 2006	46
6.5.1 Tematisk analys	46
6.5.2 Schematisk analys	47
6.5.3 Mikroanalys	48
6.5.4 Sammanfattande analys	50
6.6 Rättvisan och dårarna - Vinnare 2006	51
6.6.2 Tematisk analys	51
6.6.2 Schematisk analys	51
6.6.3 Mikroanalys	53
6.6.4 Sammanfattande analys	54
6.7 Sebbe visste att han snart skulle dö - Vinnare 2005	55
6.7.1 Tematisk analys	56
6.7.2 Schematisk analys	56
6.7.2 Mikroanalys	57
6.7.4 Sammanfattande analys	57
6.8 I Sveriges namn - Vinnare 2002	58
6.8.1 Tematisk analys	58
6.8.2 Schematisk analys	59
6.8.3 Mikroanalys	60
6.8.4 Sammanfattande analys	61
7. Slutsats och diskussion	63
7.1 Slutsats	63
7.2 Diskussion	64
7.3 Förslag till vidare forskning	65
8. Referenser	66
8.1 Tryckta källor	66
8.2 Digitala källor	66
8.3 Material	67
9. Bilaga	69
9.1 Mall för diskursanalys	69

1. Inledning

Idén till denna studie grundas i en fascination för det journalistiska idealet och hur det ser ut i praktiken. Med en medieform som kan beskrivas som faktabaserad konst (Asp 1992, s. 60.) är det ibland svårdefinierat att veta vad som är korrekt eller inte. Därför vändes min uppmärksamhet mot journalistpriser och då främst det Stora Journalistpriset. Journalistiska priser delas i regel ut för att värna om det journalistiska yrket och sporra journalister att alltid bibehålla dess grunder och bli bättre inom sin roll. Det är ett bevis på ett väl utfört arbete som sätter en uppnåelig standard för vad som är god journalistik. Men hur ser den standarden ut och hur stämmer den överens med det teoretiska idealet? Det är frågan som grundande denna uppsats.

Den liberala journalistiken har som krav att vara objektiv och allsidig (Kunelius 2006, s676, Nord och Strömbäck 2012, s. 18, Hammarlin & Wigorts Yngvesson 2015, s. 97, Kovach, Rosenstiel 2007 s 103) samtidigt som den måste fylla ett krav på att vara intressant och förståelig utan att på något sätt förta från sanningen (Asp 1992, s. 60). Journalistförbundet 2013, Kovach, Rosenstiel, 2007, s. 224). Lägg därtill att dess författare ska vara fria till sin egen åsikt, värdering, berättarteknik och samvete (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.142, 250, 273) men samtliga måste drivas av nyfikenhet, noggrannhet, ödmjukhet, självkritik, lugn och en vilja att öppet visa sina metoders styrkor och brister (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.121, 125, 168, 251), och vi står inför en ideologi som ena stunden pekar på neutral rapportering och i andra kräver en svag, icke-ledande åsikt för att ge läsaren perspektiv.

Då det finns en aktiv priskultur inom journalistiken, där bildandet och den fortsatta respekten för stora journalistiska priser bildat en uppnåelig och erkänd högsta nivå, bör det i teorin finnas de som faktiskt uppnår denna höga standard och därmed kunna sätta ett exempel för oss andra. Forskning gällande det amerikanska Pulitzer-priset visar dock att det kan finnas en risk att priskulturens ideal skiljer sig mot normen och att vad som belönas inte är samma sak som god journalistik (Wahl-Jorgensen 2013B s 307). Att granska detta och se om det faktiskt finns skillnader är ännu ett steg i den långa diskussionen gällande journalistikens ideal.

2. Syfte och frågeställning

2.1 Syfte

Med en uppsjö av ideal och svårdefinierade krav på vad Journalistik är och bör vara är det svårt att avgöra vad som är sann God journalistik. Det närmsta vi kan komma att kalla felfri "God journalistik", om det ens är något som går att uppnå, är de priser som delas ut för anmärkningsvärda yrkespresentationer. Syftet med uppsatsen är att med hjälp av en diskursanalys se över prisbelönda journalistiska verk och se hur pass väl de stämmer in på ett teoretiskt ramverk av god Journalistik såsom den presenteras av Svenska Journalistförbundet och Bill Kovach & Tom Rosenstiels bok *The Elements of Journalism*.

2.2 Frågeställning

De frågeställningar som denna uppsats ämnar svara på är följande:

- Vad kännetecknar prisbelönt journalistik?
- Hur förhåller sig prisbelönad journalistik till den norm av god journalistik som framgår av tidigare forskning och den liberala pressideologin?

2.3 begreppsdefinition och förhållningssätt

Den *prisbelönda journalistik* som uppsatsen inriktar sig på är de verk som vunnit Bonniers stora journalistpris. Med *god journalistik* menas den journalistik som med hjälp av analys stämmer in på de pressetiska reglerna och den forskning som uppsatsen grundar sin teori på. Då journalistik kan ta olika former såsom: text, rörlig bild och ljud så kommer ordet *verk* och *journalistiskt verk* att agera samlingsord. Skaparen av verket kommer för enkelhetens skull att kallas för *författaren*.

I studerandet av prisbelönade journalistik kommer begreppet *priskultur* att spela en betydande roll. Med detta menas att en kulturell ram bildas runt ett pris och sätter en norm för hur de som vill vinna det agerar och arbetar.

Verklighetsbeskrivning är ett begrepp som kommer att användas för att beskriva ett journalistiskt verks kärna. Med detta menas den verklighet som journalistens rapportering

bygger på. Denna uppsats kommer alltid att anta att historien journalisten berättar är sann och därför kommer begreppet *verklighetsbeskrivning* för att granska hur journalisten valt att forma den. Begreppet *berättarstruktur* kommer att användas för att beskriva ett journalistiskt verks manus. Med detta menas verkets uppbyggnad och hur berättartekniker används för att bilda ett narrativ åt faktan som författaren har samlat in. Slutligen är *Aktörer* ett samlingsord som kommer att användas för att beskriva de personer som omnämns i ett verk.

3. Bakgrund

Denna uppsats skapades av min egen fascination för idén om den perfekta journalisten. Vad som till en början såg ut som en roll med tydliga regler visade sig snabbt vara en uppsjö av teorier och förhållningssätt som inte alltid stämmer överens eller är förenliga. I detta kapitel presenteras två av det bakomliggande faktorerna för god journalistik.

3.1 Liberal pressideologi

Den liberala pressideologin är ett ramverk för journalistens rättigheter och hur denne bör agera i sitt yrke. Den grundar sig i demokrati och yttrandefrihet och bygger på tron att fri konkurrens skapar en balans i vad som rapporteras (Furhoff 1974, s. 27). Det finns flera andra pressideologier såsom, exempelvis, borgerlig pressideologi, och antirasistisk pressideologi, var och en med sin egen mall för journalistikens arbetsätt och rättigheter. Inför denna studie har ett eget beslut om att enbart fokusera på den liberala pressideologin fattats. En bredare genomgång av ideologin och varför den valts ut för denna studie finns att läsa i uppsatsen teori-kapitel.

3.2 Bristande etiska riktlinjer

De pressetiska reglerna är ett samlingsord för Svenska journalistförbundets yrkesregler och publicitetsregler. Yrkesreglerna finns till för att leda journalisten genom själva arbetet och bidra med enkla regler för hela arbetsprocessen (Journalistförbundet 2014).

Publicitetsreglerna är i grunden de Svenska lagstadgarna för publicering men Journalistförbundet bidrar även med 17 frivilligt etiska komplement till dessa (Journalistförbundet 2013 A). Som medlem i förbundet är det obligatoriskt att alltid följa

deras yrkesregler. Överträdelser mot dem kan anmälas till Journalistförbundets yrkesetiska nämnd (Journalistförbundet 2013 B). Trots detta är de pressetiska reglerna hett omdiskuterad fråga bland dagens journalister. ett exempel för detta förekommer i en fallstudie gjord av Torbjörn Von Krogh och Lars Nord. De två forskarna lät 24 ansvariga utgivare från de största svenska tidningarna svara på frågor angående de pressetiska reglernas vara och icke-vara. Resultatet visade att närmare hälften ansåg de pressetiska reglerna vara för vaga och att 60% gärna såg att reglerna förändrades (Nord & Krogh 2010, s. 198).

3.3 Stora journalistpriset

Det stora journalistpriset anses vara Sveriges mest prestigefyllda pris för journalister. Det startades i början av 1950-talet av Albert Bonnier Jr som ville förenkla det dåvarande utdelandet av spontana belöningar och "*stimulera den journalistiska yrkesskickligheten vid tidskriftsförlaget Åhlén*" (Stora journalistpriset, 2016). Priset delades till en början ut internt inom förlaget men öppnades upp för goda journalistiska insatser över hela den svenska pressen år 1966 (Stora journalistpriset, 2016). Så är det än idag och priset delas ut till journalister som genomfört berömvärda yrkesprestationer (Stora journalistpriset, 2016). Sedan 2002 delas det ut i kategorierna: årets avslöjande, årets berättare, årets förnyare, årets röst och Lukas Bonniers Stora Journalistpris. Med dessa kriterier och en jury 12 ordinarie ledamöter och 3 suppleanter från hela Mediesverige ämnar Stora Journalistpriset att hylla den absoluta eliten av journalister och framhäva deras verk och arbeten (Stora journalistpriset, 2016).

Med sådana kriterier är det inte orimligt att anta att Stora Journalistpriset enbart delas ut till journalistik av absolut toppklass och bör därför gå att likställas med god journalistik. I praktiken kan det dock visa sig felaktigt då prisutdelning i sin grund enbart baseras på en jurys egna åsikter och ramverk. Tidigare forskning har pekat på att detta kan orsaka en rörelse inom journalistiken för att efterlikna prisvinnande verk som i fallet med det amerikanska Pulitzer priset under dess start (Lanosga 2015, s.965).

4. Tidigare forskning

Tidigare forskning inom prisbelönt och god journalistik visar vad berörda aktörer ser som god journalistik men även kritik och brister inom journalistikens priskultur.

4.1 Prisbelönt journalistik

Tidigare forskning påvisar att prisbelönt journalistik är ett mäktigt fenomen i den journalistiska världen och att dess införande kan ha spelat in i formandet av journalistiken som den ser ut idag (Lanosga 2015, s.953). I en studie av Gerry Lanosga presenterar forskaren hur Pulitzer priset, ett av världens mest prestigefyllda priser inom journalistik, kan ha hjälpt till att forma det amerikanska nyhetslandskapet från dess införande 1917 till 1960. Lanosgas slutsats är att införandet av Pulitzer priset tycks ha skapat en priskultur som ledde amerikanska journalister mot att anpassa sina rapporter på så sätt att det hade större chans att vinna. Det är alltså inte själva idén och införandet av priset som orsakar rörelsen utan det är bildandet av en kultur runt det och dess anhängare som sätter standarden (Lanosga 2015, s.965). I teorin kan detta vara positivt då priset sporrar journalister till att uppnå en högre standard i deras arbete, men det kan också få andra konsekvenser. Lanosga pekar på att priskulturen kan påverkas av att en väldigt liten del av potentiella vinnare faktiskt når prisutdelare. Kandidater för Pulitzer priset går i första hand genom en jury som bara skickar ett fåtal verk vidare för faktisk avgörande bedömning (Lanosga 2015, s.964). Detta kan bidra till en sorts flaskhals där samma tidning, ämne eller typ av åsikter vinner varje år, vilket i ett skräckscenario kan leda till att tidningar söker sig till att efterlikna vinnarna och på så sätt minskar mångsidig nyhetsrapportering till förmån för en större chans att vinna priser. Eftersom Lanosgas studie slutar vid 1960 är det svårt att säga om priset har samma effekt idag och att göra en liknande studie för senare år sägs vara svårt då Pulitzer administrationen numera håller sitt material konfidentiellt (Lanosga 2015, s.965) men denna studie påvisar att priser kan ha en stor påverkan på nyhetslandskapet med potential att bilda en kulturell hegemoni som styr våra största nyhetsmedier.

Att priskulturen skapar en homogen form av journalistik är ett ämne som undersökts på flera aspekter. Karin Wahl-Jorgensen har vid flera tillfällen studerat Pulitzer Prisets vinnare för att se över deras författarstilar med hjälp av tidigare forskning och egna kodmodeller. Hennes

studier pekar på att prisvinnande författare i hög grad förlitar sig på känslomässigt berättande för att engagera sina läsare (Wahl-Jorgensen 2013A s 141). I vad Wahl-Jorgensen kallar för “the strategic ritual of emotionality” använder sig prisvinnande författare av olika metoder för att baka in känslomässigt engagerade och subjektiva åsikter i sina verk under skenet att verket ändå är objektivt. Författaren beskriver aldrig sina egna känslor men använder sig istället av sina källors känslor för att styra narrativet (Wahl-Jorgensen 2013 s 141). Dessa känslor ska, enligt studien, sällan presenteras med bevis för att de stämmer exempelvis med direkt eller indirekt citation och tenderar därför att bli väldigt subjektiva. Att använda sig av olika berättartekniker för att dra in läsaren är också populärt bland prisvinnande författare, Wahl-Jorgensen nämner här specifikt att blanda normalitet med en oväntad händelse för att locka fram känslor hos läsaren (Wahl-Jorgensen 2013A s 142).

Vad som försvårar situationen är det faktum att journalistik även mår bra av en viss mängd subjektivitet. Faktum är att den objektivitet som journalistiken strävar efter kanske inte ens är uppnåbar då språk i sig är väldigt subjektivt (Wahl-Jorgensen 2013B s 305) samt att ett journalistiskt verk utan en stark berättarform riskerar att tappa läsaren. Men i fallet med prisbelönt journalistik så är frågan ännu svårare då aspekter som att förbli opartisk, rättvis och balanserad i sin rapportering anses vara ett givet krav, samtidigt som det även är ett mått på ett väl utfört arbete. Därmed är det ofta själva berättandet som blir måttstocken för vilket verk som anses vara bäst då god journalistik redan bör ha uppfyllts (Wahl-Jorgensen 2013A s 133). Detta kan peka på att den absoluta eliten av journalistik i slutändan bedöms på berättarmässiga meriter snarare än journalistiska. Detta och faktumet att subjektivt språk är en djupt inrotad del av journalistiken som fått Pulitzer priset anser Wahl-Jorgensen vara värt att ha i åtanke (Wahl-Jorgensen 2013B s 307) då vad journalistiken rör sig mot kanske inte är i linje med vad den är menad att vara.

4.2 God journalistik

Eftersom god journalistik är en fråga om tycke och värderingar så är det ofta svårt att ta fram en färdig modell att mäta den emot. Flera forskare har dock försökt att ta fram en idé om vad god journalistik bör innebära och det är ofta väldigt små skillnader mellan de olika studierna.

År 2006 publicerades en studie av Risto Kunelius i *Journalism Studies*. Kunelius använde sig av kvalitativ intervju med flera intresserade och erfarna parter från journalist-världen för att få fram vad de ansåg att god journalistik bör innehålla. Resultatet blev vad Kunelius väljer att kalla för: ‘‘core definitions’’ - en sorts mall för vad God journalistik bör innehålla (Kunelius 2006, s675). Dessa var: fakta, objektivitet, expertis, realistisk framställning och att artikeln ska leda till ett forum för debatt (Kunelius 2006, s676, fig 2).

I en senare studie av Homero Gil de Zuñiga och Amber Hinsley från 2012 framkom liknande resultat, men denna gång inkluderades även läsarnas syn på journalistiken. Resultatet visar att synen på god journalistik kan skifta mellan läsaren och journalisten. Medan pressen såg sin roll som en social plikt att agera vakthund över samhället i läsarens intresse, samt att bidra med analyser av komplexa problem så la läsarna inte samma vikt i det ständiga vakande utan efterfrågade mer civila journalistiska åtaganden (Hinsley, Gil de Zuñiga, 2012). Studien visade även att pressen stod enig om att det är att agera med ett tydligt självstyre och förnuft, tydlighet, och objektivitet som är av högsta vikt för en journalist. Läsarna visade liknande åsikter men la även stor vikt i snabb nyhetsrapportering (Hinsley, Gil de Zuñiga, 2012). I samma rapport framgår även att trovärdigheten för pressen sjunker i USA och att ett missförstånd mellan pressen och läsarnas värderingar kan ligga till grunden för ett instabilt nyhetslandskap (Hinsley, Gil de Zuñiga, 2012).

I en studie från 2002 ville Yariv Tsafati, Oren Meyers och Yoram Peri få fram svaret på vad god journalistik innebär för Israels befolkning och journalister. Denna studie visade också skillnader mellan vad journalister och läsaren ser som god journalistik. En av de mer intressanta aspekterna var att Journalister i Israel inte såg neutralitet som en lika viktig del av journalistiken som läsarna gjorde (Tsafati, Meyers, Peri, 2006 s.159-160). Denna skillnad kan dock bero på att journalistkåren i Israel har en mer cynisk verklighetsbild av sitt yrke. Enligt studien kan de Israeliska journalisterna anse att en fullkomligt opartisk rapportering är omöjlig och att det är bättre att bidra med rapportering som en del av händelsen än som en utomstående observatör (Tsafati, Meyers, Peri, 2006 s.160). Det var heller inte lika viktigt för läsaren att fakta verifieras där 79,2% såg det som mycket viktigt mot journalisternas 97,1%

(Tsafati, Meyers, Peri, 2006 s.159). Detta kan bero på en kompromiss där läsaren, liksom i Hinsley och Gil de Zuñigas studie (Hinsley, Gil de Zuñiga, 2012), hellre får nyheterna snabbare än inväntar en full verifikation.

Trots att studien visar på olikheter mellan journalister och läsares åsikter så pekar den även på att de sex journalistiska normer som den baserades på hade högt eller i alla fall medelhögt värde för samtliga. Dessa normer var: att förbli neutral, alltid verifiera fakta, undvika publicering av rykten, låta båda sidor komma till tals, ge läsaren egen insikt för att hjälpa dem att tolka nyheten och att publicera nyheter som faller in i allmänhetens intresse (Tsafati, Meyers, Peri, 2006 s.162).

5. Teoretiskt ramverk

För att analysera prisbelönta artiklar och bedöma deras kvalitet krävs ett tydligt ramverk för vad journalistiken bör eftersträva. Som tidigare nämnt så finns ingen absolut mall för vad god journalistik är och de riktlinjer som finns har förändrats över tid och debatteras än i dag. Det journalistiska landskapet är ett levande fenomen som är öppet för förändring. Denna uppsats kommer därför att förlita sig till ett teoretiskt ramverk som grundas på tidigare teorier och forskning rörande god journalistik. I sökandet av god journalistik för denna uppsats har litteratur och teorier rörande västerländsk och amerikansk liberal journalistik valts ut.

5.1 Liberal journalistik

Det finns inget exakt ramverk för dagens liberala journalistik. Den liberala journalistens arbetssätt och rättigheter följer istället ett ideal och ett ramverk som sträcker sig tillbaka till 1800-talet då John Stuart Mill och Jeremy Bentham anses ha lagt grunden för den moderna och liberala journalistens roll. Mill och Bentham ansåg att samhället mår bättre av en fri kamp mellan åsikter och utifrån den tanken har dagens liberala journalistik växt fram (Furhoff 1986, s. 13). Som följd av detta är journalistiken hårt knuten till demokrati och yttrandefrihet. I *Makten över medierna* presenterar Lars Furhoff vad som kallas den liberala pressideologin som värnar om journalistens frihet och att det är läsarens förtroende och uppskattning som är av högsta vikt för hur väl denne utför sitt yrke. Detta ideal bygger på att frihet skapar en naturlig konkurrens som alltid ser till att journalistiken håller sig till sina grunder för att inte förlora sina läsare. Idealet efterfrågar även att journalistens lojalitet ska ligga hos folket och att pressen är en självständig roll i den demokratiska processen, avsedd för att informera folket om vad makten, organisationer och andra medier gör (Furhoff 1974, s. 27).

I boken *The elements of Journalism* av Bill Kovach och Tom Rosenstiel bygger författarna ett eget ramverk med den liberala journalistikens traditioner som dess kärna. Med vad denna uppsats har valt att kalla för Kovach och Rosenstiels tio budord så presenterar de en praktisk modell för vad de anser vara journalistikens grunder med målet att bistå med riktlinjer till dagens journalister. Kärnan för detta ramverk är vad Kovach och Rosenstiel anser vara

journalistikens absoluta grundsten - sanningen (Kovach, Rosenstiel, 2007, s. 49). Att journalistens historia är sann är essentiellt för att vinna läsarnas tillit och utan tillit rasar idén om en tredje statsmakt. Enligt kompendiet *Journalism: New Challenges* där Karen Fowler-Watt och Stuart Allen samlat texter från olika journalister för att öppna upp diskussionen kring journalistikens nuvarande tillstånd, framgår det att ett stort problem i dagens media är den växande misstron på dess rapportering och den ökande samlingen av "civila journalister" som dagens teknologi banat väg för. Med detta menar man att journalistiken har förändrats med tiden och dagens läsare kan få sina nyheter i flera olika medier och former. Detta medför en rädsla för att dagens journalistik kan tappa sin trovärdighet i utbyte mot en snabb rapportering och oerfarna reportrar (Fowler, Watt 2006, Introduction ix, s14).

Den liberala pressideologin har valts ut för denna uppsats då den spelar väl tillsammans med Journalistförbundets pressetiska regler samt idén om pressfrihet och en öppen värld av information. I de pressetiska reglerna efterfrågas mångsidig och korrekt nyhetsåtergivning samt etiska övervägande för att inte skada individuella människor (Journalistförbundet 2013A). De pressetiska reglerna tycks efterfråga en första skyldighet till folket vilket den liberala pressideologin också lägger stor vikt på. Då den liberala pressideologin inte är bunden till en politisk åsikt, social vinkel eller geografisk punkt är den fri att rapportera åsiktslöst och öppet för att tillgodose folket med information rörande alla områden.

Den liberala pressideologin är dock inte fri från kritik. Som tidigare nämnt i uppsatsens bakgrundskapitel så anses de pressetiska reglerna vara för vaga och öppna för tolkning. Detsamma gäller även den liberala pressideologin som efterfrågar total öppenhet men samtidigt lägger vikt i att vinna läsarens förtroende och uppskattning (Furhoff 1974, s. 27). Detta öppnar upp idealet för tolkning då vad som uppskattas av en person inte uppskattas av en annan. Ett helt öppet flöde av information borde även vara svåruppnåeligt då ideologin inte är fri att agera emot etiska övertramp. Trots dessa svårigheter så har den liberala pressideologin valts ut för att agera grund åt det ramverk som använts i denna studie då den löper mindre risk att filtrera bort eller försköna obekväma sanningar för att gynna ett politiskt ställningstagande eller kulturell åsikt. Den liberala pressideologin efterfrågar korrekthet och mångfald (Furhoff 1974, s. 27) med relativt få hinder för att uppnå det.

Viktigt att belysa är att den liberala pressideologin inte behöver stämma in på allas ideal. Andra ideologier strävar också efter att tillgodose folkets bästa men agerar utefter mer målinriktade ramar styrda av en politisk tro eller en åsikt. Detta medför att god journalistik enligt, exempelvis, en borgerlig eller konservativ pressideologi har ett lite tydligare ramverk att arbeta utefter men istället riskerar att prioritera en nyhet framför en annan för att den bättre passar ideologin. I teorin får även denna typ av journalistik plats i den liberala pressideologin då den efterfrågar mångfald och en plikt mot alla läsare, även de som inte delar journalistens egna åsikter (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.157, 161).

5.2 Den objektiva metoden

I ramverkets grund ligger objektivitet. Journalistiken är enligt idén om den liberala journalisten ett strikt objektiva medium med fakta som sin grund (Hammarlin & Wigorts Yngvesson 2015, s. 97, Kovach, Rosenstiel 2007 s 103, Kunelius 2006, s676). Då forskare pekar på att ett objektiva resultat är näst intill omöjligt (Tsafati, Meyers, Peri, 2006 s.160, Kovach, Rosenstiel 2007 s 101) så kommer detta ramverk att förlita sig på teorin för att en författare av ett journalistiskt verk omöjligt kan vara objektiv men att det istället är möjligt för dennes metod att vara det (Kovach, Rosenstiel 2007 s 103, Gillmor 2005).

Dan Gillmor publicerade en studie år 2005 som manade för att ordet objektivitet skulle bytas ut mot noggrannhet, korrekthet, rättvishet och genomskinlighet (Gillmor 2005). Dessa fyra ledord kan följa författaren genom hela metoden för att producera ett journalistiskt verk, från idé, insamling av information och slutligen själva skrivandet. Som komplement till detta presenterar Kovach och Rosenstiel sina riktlinjer för en objektiv metod (Kovach, Rosenstiel 2007 s 111-112). Författaren ska aldrig manipulera sin information. Detta sträcker sig längre än ett simpelt: "hitta inte på" och kan peka till detaljer som att flytta utlösandet av ett brandlarm till narrativets början för dramatisk effekt när det i själva verket utlöstes vid ett senare tillfälle i faktisk kronologi. Denna första riktlinje kompletteras av den andra som helt enkelt uppmanar att inte lura läsaren. Med Kovach och Rosenstiels egna ord så betyder detta att "om [författaren] tänker använda sig av narrativa eller berättartekniska metoder som skiljer sig från enkel rapportering från vittnen så ska publiken veta det" (Kovach, Rosenstiel

2007 s 113). Denna regel finns även representerad under de pressetiska reglerna som: “Ge läsaren/mottagaren möjlighet att skilja mellan faktaredovisning och kommentarer.”

(Journalistförbundet (2013).

Kovach och Rosenstiel beskriver journalistiken som en karta. Den är till för att vägleda publiken åt olika intressanta punkter men utan tydliga vägar går det inte att ta sig fram. Att blåsa upp en historia är att måla en karta med fel proportioner och att presentera fakta som författaren “bara vet är sann” är som att måla ett sjöodjur i kartans mitt (Kovach, Rosenstiel, 2007, s. 242-243). Läsaren måste kunna vara säker på att det som presenteras stämmer och att inget har gjorts större eller lagts till för effektens skull. Duon går så långt som att efterfråga absoluta källförteckning för eventuellt rekonstruerade citat eller händelser inom journalistiska verk för att läsaren med största möjlighet ska kunna bedöma deras validitet (Kovach, Rosenstiel 2007 s. 114). Denna idé faller in under kravet om tydlighet och verifikation vilket framgår viktigt av såväl tidigare forskning och yrkesreglerna som efterfrågar en tydlig möjlighet för läsaren att skilja mellan faktaredovisning och kommentarer i journalistiska verk (Journalistförbundet 2014). Att verifiera sina källor är av största vikt för författaren då “Verifikation är vad som separerar journalistik från underhållning, propaganda, fiktion eller konst” (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.98). Det måste framgå tydligt hur författaren fått informationen, vilka källor denne har använt, hur nära källorna är själva historien, vilka fördomar kan de tänkas ha, om det finns det motsägelsefull fakta och vilken information som eventuellt saknas. (Kovach, Rosenstiel 2007 s 114-115, 117).

5.3 Konst i proportion

Vad som är viktigt att tänka på när det gäller att se över hur författaren väljer att presentera sin fakta är att journalistiken inte får misstas för ren faktatext. I boken *Journalistik som forskningsområde* presenterar Kent Asp ett användbart sätt att definiera journalistiken på. Han menar att journalistiken ligger i gränslandet mellan konst och fakta. Vad han menar med detta är att journalistiken i regel är verklighetsbaserad fakta som får en konstnärlig injektion från författaren och presenteras som en färdig produkt med influenser från båda håll - Forskning i grunden med konst som förpackning (Asp 1992, s. 60). Det är detta som skiljer journalistik från ren faktatext och därför en viktig del av dess uppbyggnad. Det är dock

viktigt att historien inte får för mycket plats. Förutsatt att historien som berättas är sann så kan meta-narrativet bli så starkt att det förstör sanningen genom att simplificera den (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.238-239). Detta problem framträder i Wahl-Jorgensens forskning där det känslomässiga narrativet fått stor del bland Pulitzer vinnarna och därmed löper risk för att ha förlorat sin objektivitet till fördel för ett engagerande berättande (Wahl-Jorgensen 2013 s 141).

Det är alltså viktigt att allt som förklaras i verket får någon form av faktabaserad grund och att den framgår som tydlig. Som Wahl-Jorgensen beskriver så bör känslor inte få allt för stor roll i berättandet (Wahl-Jorgensen 2013A s 132) men att ge liv åt fakten med hjälp av berättartekniker är godkänt i den mån att det inte står i vägen för budskapet utan istället bidrar till att stärka det (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.238-239). Detta faller in i kravet på tydlighet som syftar till att författaren alltid ska ha tydlig förklaring och avsikter i sitt verk.

5.4 Författarens ansvar

God journalistik ställer stora krav på författaren. Författaren har den svåra uppgiften att dela information utan att påverka den så att läsaren fritt och självständigt ska kunna bilda sin egen åsikt och ställningstagande. Enligt Lars Nord och Jesper Strömbäck kräver detta författaren strävar efter en allsidig rapportering som speglar verkligheten så sanningsenligt som möjligt. Om detta inte följs riskerar informationen att övergå till desinformation (Nord och Strömbäck 2012, s. 18). Författaren måste också vara neutral mot sina källor och öppen för idéer denne själv kanske inte håller med om. Professor Matthew Kiernan förklarar detta som att författaren måste besitta ett lugn och förnuft som infinner sig även under de starkaste av händelser. Att distansera sig från händelserna gör författaren mer observant och kan tydligare snappa detaljerna som skapar sanningen (Kieran 1997, s. 54, 55).

Att hålla sin åsikt utanför historien är viktig för att journalisten ska ses som pålitlig. Oavsett vem som intervjuas måste journalisten hålla en neutral nyfikenhet och kritik mot denne så att varje källa får en lika rättvis behandling oavsett journalistens egna värderingar. Klass, ekonomisk status, hudfärg, etnicitet, religion, kön och politisk åsikt får inte på något sätt påverka författarens rapportering (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.157, 161) Författaren måste

även vara tillräckligt smart och tillräckligt ärlig för att förstå att en åsikt kräver mer än det personliga tycket för att vara användbar inom journalistik (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.168)

Detsamma gäller med känslor. Att författaren stöter på ett problem som omöjligt kan göra annat än att väcka stora känslor är det svårt att inte låta verket influeras av det. Kovach och Rosenstiel varnar dock för att detta kan vara ett exempel där historien inte presenteras i korrekta proportioner. De föreslår istället att sådana influenser bör anses korrekt om någon annan form av rapportering skulle framstå som forcerad. Ett exempel på detta skulle kunna vara ett terrordåd där författaren känner stor fasa och sorg för vad som inträffat och det omöjligt kan presenteras helt neutralt (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.250). Vad som däremot är att föredra är att låta känslorna spela sin roll när problemet först upptäcks och att sedan låta dem försvinna i förmån för viljan att förstå varför och söka svar till varför detta hemska inträffade (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.251).

När författaren av ett journalistiskt verk väljer sin berättarform, ord och struktur så görs det med en underliggande vilja att sprida ett budskap. Den klassiska kommunikationsmodellen: Avsändare > Budskap > Mottagare visar tydligt på hur processen ser ut där avsändaren (författaren) sitter på kunskap som han vill delge mottagaren (läsaren) med hjälp av ett budskap (journalistiskt verk). Denna modell kan kallas järnvägsmodellen där budskapet färdas från station A till station B. Men som Jostein Gripsrud förklarar så är det inte fullt lika simpelt inom kommunikation då budskapet ofta tar olika avstickare på vägen och kan påverkas av vart den kommer ifrån och vart den är på väg (Gripsrud 2011 s.143).

Kommunikation förlitar sig ofta till kulturella koder och tecken som saknar värde utan tidigare kunskap. Ett exempel på detta är att vi exempelvis förknippar olika typsnitt med olika genrer och att en författare med något så enkelt som ett blodigt typsnitt kan väcka en känsla och förväntning inom läsaren som finns programmerad av tidigare upplevelser och åsikter (Gripsrud 2011 s.145). Läsaren är inte helt fri när det gäller att tolka ett budskap eftersom tecken, genrer, medier och världen i allmänhet sätter kulturellt bestämda förhandskunskaper för hur det ska tolkas (Gripsrud 2011 s.177). Detta skapar ett etiskt dilemma där författaren har en möjlighet att styra läsaren åt en åsikt enbart genom förutbestämda koder. Om författaren har som avsikt att förse läsaren verktyg för att bilda sin

egen åsikt (Tsafati, Meyers, Peri, 2006 s.159, Kunelius 2006, s. 676) så användandet av kulturella koder ske väldigt sparsmakat. Författaren är inte förbjuden att ha en infallsvinkel och med det kommer en naturlig subjektivitet (Kovach, Rosenstiel 2007 s 103), men om materialet har samlats in enligt en objektiv metod så ska båda sidor finnas representerade och materialet tala för sig själv.

Det finns dock tillfällen då författaren är väldigt nära sina källor. I teorin är det inte omöjligt för en författare att både rapportera och vara delaktig i en händelse. Detta sker bland annat inom krigsjournalistik och rapportering från katastrofer där författaren är på plats och således påverkas av situationen. Detta är inte fel men medför en minskad tilltro till författarens rapportering då den kan färgas av egna åsikter (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.143).

5.5 Medieetik

Att inte publicera sådant som kan åsamka författarens källor i fysisk eller psykisk skada är viktigt och det är därför upp till journalisten att etiskt bedöma varje källa och verk innan det släpps till allmänheten. Denna uppsats skulle i teori enbart kunna göras med medieetik som teoretisk ram men då intresset har varit att se över idealet och inte etisk korrekthet så kommer ämnet enbart att spela en liten men viktig roll i denna uppsats. Ledorden för etiken bakom den liberala journalistiken är sanning, rättvisa, rationalitet och frihet. Journalistförbundets publicitetsregler sammanfattar detta med 17 etiska regler med följande huvudrubrik ”Ge korrekta nyheter”, ”Var generös med bemötanden”, ”Respektera den personliga integriteten”, ”Var varsam med bilder”, ”Hör båda sidor” och ”Var försiktig med namn” (Journalistförbundet 2013A). Om det finns skäl att anta att någon av dessa regler inte har ingått i författarens metod så är god journalistik inte uppnådd.

I *Handbok för journalistforskning* presenterar Mia-Marie Hammarlin och Susanne Wigorts Yngvesson två huvudsakliga filosofiska grunder för den journalistiska etiken. Dessa är: konsekvensneutralitet och socialt ansvar. Dessa två teorier saknar tydliga avgränsningar mellan varandra och kan tillämpas vid olika skeden i författarens arbete. De är direkt kopplade till journalistikens ideal som efterfrågar objektivitet, rättvisa, relevans, sanning och hänsyn (Hammarlin & Wigorts Yngvesson 2015, s. 97). Konsekvensneutralitet utgår ifrån att

sanningen är objektiv och att författaren ska förbli neutral gentemot den och de konsekvenser den kan skapa. Så länge nyheten är sann och relevant så bör den rapporteras (Hammarlin & Wigorts Yngvesson 2015, s. 98). Sociala ansvarsteorin hävdar å andra sidan att författaren bör ta ansvar för de konsekvenser som kan skapas av publiceringen och att det kan vara rätt att avstå från publicering om för att uppnå eller motverka en specifik effekt. (Hammarlin & Wigorts Yngvesson, s. 103). Det finns inget rätt eller fel i hur dessa teorier används i arbetet och de kan kompletteras med tre olika etiska synsätt för att få en fungerande ram för etisk diskussion. Dessa är Pliktetik, dygdetik och konsekvensetik. Mest intressant för denna studie är dock konsekvensetiken som är grundad av Bentham och Mills liberala filosofi, som även ligger bakom den liberala pressideologin. Konsekvensetiken bygger på ett utilitaristiskt synsätt som främjar samhällets bästa (Hammarlin & Wigorts Yngvesson 2015, s.100-101). Det etiska synsättet är förenligt med konsekvensneutralitet då samhället når en högre kunskap och sanning när journalistiken öppet visar sina ståndpunkter (Hammarlin & Wigorts Yngvesson 2015, s.100-101). Även den sociala ansvarsteorin går att kombinera med konsekvensetik då objektivitet inte behöver vara huvudfokus så länge som författaren öppet visar sin ståndpunkt. På så sätt kan en mångfald av perspektiv skapas där läsaren får göra egna värdering (Hammarlin & Wigorts Yngvesson 2015, s. 105).

6. Metod och urval

6.1 Val av metod - Kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys är en komplex och skiftande metod för att analysera språk och språkanvändning. Den kan användas för att mäta sociala diskurser över en viss tid eller för att studera textens påverkan av utomstående makter och andra samhällsfenomen (Bergström, Boréus 2012, s 410). Denna metod har valts då den presenterar flera verktyg för att analysera både vad som sägs i ett journalistiskt verk och vad det säger om aktörerna runt om och den sociala strukturen som den faller in i. I detta fall används det för att identifiera likheter mellan de olika prisbelönta verken och jämföra dem med det teoretiska ramverk som uppsatsen presenterar.

Kritisk diskursanalys lägger stor vikt i språket och menar att sättet det används på blottlägger sociala relationer men också dolda meningar, opinioner och värderingar (Bergström, Boreus 2012, s.411, Berglez 2000. s.274). I denna analys kommer det att användas för att bedöma författarens förhållningssätt till sina källor och händelser för att i sin tur få en överblick över författarens val och tillvägagångssätt i skapandet av verket samt hur författaren vill att verket ska tolkas.

Som metod saknar kritisk diskursanalys en färdig mall för hur analysen ska gå tillväga. I stället finns endast vaga riktlinjer och det är upp till forskaren själv att utveckla sina egna verktyg (Bergström, Boréus 2012. 381). Denna uppsats kommer därför att sammanfatta idéer från olika forskare för att bilda sin egen metod för analysen. Metoden är till största del baserad på Dijks metod för Kritisk diskursanalys som den presenteras av Peter Berglez i *Metoder i kommunikationsvetenskap* (Berglez 2000. s273-279) med verktyg hämtade från Fairclough (Fairclough, 1995, s 202) och Ulf Mörkenstams metod som den presenteras av i Göran Bergström och Kristina Boréus i *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* där (Bergström, Boreus 2012, s 387-391, 411). Metoden kommer att ske i fyra steg där verket analyseras från början till slut ett flertal gånger. De fyra stegen kommer föregås av en kort genomgång för verkets handling samt om

det förekommer några tillägg såsom bilder, videor eller faktarutor. I varje steg kommer olika verktyg att användas för att sortera ut viktiga aspekter och ord i materialet.

Van Dijks metod bygger på en analys både på makro- och mikronivå där verkets tematik och schematiska struktur står till grund för en mikroanalys. I van Dijks metod avslutas analysen genom att placera in resultatet i en sociokulturell struktur som i denna uppsats kommer att ersättas mot en jämförelse med ett teoretiskt ramverk för god journalistik (Ekström och Larsson 2000. s.275-277).

Steg 1 - Tematisk analys.

Första steget är att analysera verket ur ett tematiskt perspektiv. Genom att se över verket i sin helhet går det att och se hur författaren valt att organisera de ämnen och händelser som presenteras i verket för att bilda en tematisk hierarki (Berglez 2000. s.278). Huvudtemat bör vara vad som står omnämnt i rubrik och ingress men författaren kan ha valt att belysa andra aspekter i sitt verk för att denna ansett det vara till nytta för att förstå helheten.

Steg 2 - Schematisk analys

Nästa steg är att ta fram verkets berättarstruktur i en så kallad schematisk analys. Ett verks schematiska struktur syftar till hur händelsen gestaltas och hur författaren valt att presentera händelseförloppet. Detta kan även kallas för kartläggning av nyhetsberättandet. Berglez presenterar denna analys som att söka förklara varför de olika aktörerna finns med i verket, vilken historisk bakgrund som kompletterar historien, samt vem som får dra slutsatsen för historiens handling och vad den är (Berglez 2000. s.278). I korthet handlar det om att se på det material som författaren har tagit in för berätta historien samt vad historien är.

Detta moment kommer att få stöd av tre verktyg för att sortera ut författarens presentation av händelsen. Dessa är: Problem, orsak och lösning som de används av Ulf Mörkenstam i en diskursanalys gällande samisk politik. Genom att analysera verket och fastställa vad det presenterar som det överhängande problemet, orsaken och lösningen i dess berättelse så kan en problembild lyftas fram som visar på vad författaren vill säga med sitt verk (Bergström, Boreus 2012, s 387-391). Journalistiska verk är i regel till för att upplysa om något och även

om det rör sig om goda nyheter så härstammar de ofta från ett tidigare problem. I sin avhandling om Samerna använder Mörkenstam dessa verktyg för att analysera politik (Bergström, Boreus 2012, s 387) men de fungerar även i detta sammanhang då en övergripande blick av vad författaren presenterar ska analyseras.

Steg 3 - Analys på mikronivå

När grunden har byggts med verkets tematik och schematiska struktur går analysen in på en mer detaljerad nivå där orden och meningsuppbyggnad får stort värde. Mikroanalysen ämnar att lyfta Berglez kallar: "den överflödiga diskursen som egentligen inte tillför något relevant i nyhetsstoryn" (Berglez 2000. s.276). Att tillföra sådana detaljer visar att författaren velat peka på något utöver historiens grunder. I detta fall kommer analysen även att se över hur de olika aktörerna gestaltas och vad det säger om författarens intentioner.

Till hjälp i denna analys har ett par egenkomponerade verktyg tillkommit. Källor kommer att sorteras ut i fyra olika kategorier: Offer - Någon som direkt påverkas av verkets händelse, Gärningsman - Någon som är direkt ansvarig för verkets händelse, Källa - Någon som inte är direkt ansvarig eller påverkas av händelsen, detta innefattar även anhöriga till offren och gärningsmannen, och Hot - Ett utomstående hot som inte är gärningsmannen. I fallet källa utgår analysen från att författaren bara valt att inkludera källor som bidrar med information eller ger stöd åt berättelsen.

Steg 4 - Kompletterande och jämförande analys

När de tre analyserna är genomförda så samlas allt ihop till en mer övergripande analys. I denna analys kommer Faircloughs metodik för diskursanalys att spela en viktig roll. Fairclough presenterar fyra frågor som han anser att varje student bör ställa vid en analys av ett verk. Hur har textens strukturerats och varför? Hur har texten producerats och hur lär den tolkas? Vad indikerar texten om den rådande kulturen kring mediet den publicerats i? Vilken socials struktur tillhör texten och vad kan dess effekt på den vara? (Fairclough, 1995, s202-205) Dessa frågor sammanfattar verket till dess syfte, metod och hur det kan påverka läsaren. De tidigare analyserna kommer göra det möjligt att svara på dessa frågor. Resultatet kommer avslutningsvis att jämföras mot kriterierna för det teoretiska ramverk, som presenteras i

uppsatsens teorikapitel, för att avgöra om prisbelönad journalistik och god journalistik stämmer överens med varandra.

6.2 Kritik mot metod

Diskursanalysen har mötts av kritik för att vara en idealistisk metod som inte riktigt stämmer in i realismen. Med detta menas att metoden tar hänsyn till idéer och antagna strukturer och inte grundas i verkligheten utan låser sig till verkets beskrivningar som en absolut sanning. Den anklagas även för att vara relativistisk i och med att metoden endast jämför material med liknande material och således blir väldigt luddig (Bergström och Boréus 2005. 349-350). Till min analys som avser att jämföra texter mot ett konstruerat ideal så bör detta dock inte bli ett problem. Vad som däremot är en överhängande risk är att en kritisk diskursanalys av god journalistik kan mynna ut i en diskussion där en luddig metod analyserar ett luddigt ideal och att det därmed blir svårt att dra absoluta slutsatser.

Sättet metoden används på kan också motta en del kritik då kritisk diskursanalys gärna får kombinera olika modeller för att bäst passa syftet, men risken finns att modellerna inte går att kombinera (Ekström och Larsson 2000. s.286). Denna modell är en kombination av olika erkända forskares metoder och är därför öppen att kritiseras av andra då den i sig inte har använts i denna form tidigare. Stor hänsyn har dock tagits för att dessa kombinationer ska kunna komplettera varandra för att fylla syftet med denna uppsats.

6.3 Urval

År 2002 förändrade Stora journalistpriset sina kategorier. Tidigare gavs ett pris ut till varje enskilt medium, exempelvis radio, tv och tidskrifter men sedan förändringen är de olika kategorierna oberoende av ett specifikt medium och riktar sig till olika bedrifter inom journalistiken i alla sina former. Bland dessa nya kategorier kommer denna uppsats att avgränsa sitt material till de vinnande verken för "årets berättande". Denna avgränsning har valts eftersom priset delas ut till den författare som bäst berättande en journalistisk historia och alltså borde ha engagerat läsaren och bidragit med viktig information.

Då denna uppsats ämnar att analysera journalistikens berättande och struktur i textbaserade verk så kommer denna analys inte att ta hänsyn till vinnande verk som inte är textbaserade. Valet av metod lämpar sig bäst åt textbaserade verk och att hålla analysen inom ett och samma medium förhindrar att de individuella analyserna inte går att jämföras med varandra. För att inte komplicera analysen kommer stora reportageböcker inte att inkluderas i materialet då de ofta är en samling av flera reportage och därmed försvårar analysen med en för stor mängd material från en enskild källa. I det fall då priset delats ut till en artikelserie kommer det första verket ur serien att väljas ut och inkluderas i materialet för att analyseras individuellt. Denna gräns finns till för att en enda författare inte ska bli överrepresenterad i analysen som hoppas få resultat gällande prisbelönt journalistik i sin helhet och inte enskilda författare i synnerhet. Den överhängande risken att något viktigt går förlorat genom att inte inkludera samtliga delar i en artikelserie har tagits i åtanke men ansetts vara liten då ett verk måste fungera i sig självt och inte förlita sig på att läsaren kommer att söka upp nästa del i serien. Varje verk kan vara det sista läsaren tar del av i ämnet och ett prisbelönt verk bör alltså kunna stå på egna ben även utanför sin serie. Undantag mot denna regel om ett verk har gjorts två gånger i urvalet - först med Michael Winiarskis vinst för "Rapportering från Haiti" från 2010 som endast innehöll två verk vars storlek var jämförandevis liten jämte flera av de andras verk. För att denna vinst inte skulle underrepresenterad så inkluderades båda verken. Andra undantaget skedde vid Maciej Zarembas vinst år 2006 då författaren vann sitt pris för två separata artikelserier "Rättvisan och dårarna" samt "Den polske rörmokaren". I detta fall inkluderades det första verket i båda serierna eftersom de tillsammans utgjorde priset. Detta har lett till att författaren är märkbart överrepresenterad i materialet men då det rör sig om separata serier och separata berättelser har detta ansetts nödvändigt.

5.2.1 Årets berättande

Priset för årets berättande har delats ut sedan 2002. För att min analys ska få en så bred syn på Stora journalistprisets vinnare som möjligt så ämnar jag att analysera alla vinnande verk som stämmer in på mina avgränsningar med en utgångspunkt från 2002, då kategorin startades, till den senaste prisutdelningen år 2016. I teorin skulle det även vara intressant att inkludera alla nominerade verk i urvalet men då min avsikt är att analysera prisbelönad

journalistik så faller dessa tyvärr bort, även om en nominering i sig pekar på en stor journalistisk bedrift.

Med dessa avgränsningar är det följande verk som står för mitt material

Årets berättare 2015: *Att skapa ett monster* av Johanna Bäckström Lernby

Årets berättare 2013: *Tiggarna i Stockholm* av Josefine Hökerberg och Roger Turesson

Årets berättare 2012: *Dagen vi aldrig glömmet. Massakern på Utøya* av Carina Bergfeldt

Årets berättare 2010: *Rapporteringen från Haiti* av Michael Winiarski

Årets berättare 2006: *Den polske rörmokaren och Rättvisan och dårarna* av Maciej Zaremba

Årets berättare 2005: *Sebbe visste att han skulle dö* av Marie Brenner och Anna von Brömssen

Årets berättare 2002: *I Sveriges namn* av Mustafa Can

6. Resultat av diskursanalys

Resultatet av de separata analyserna presenteras här en och en. Analyserna har skett genom noggrann läsning av materialet och redovisas här i sammanfattande och reflekterande text.

6.1 Att skapa ett monster - Vinnare 2015

Att skapa ett monster vann Stora journalistpriset för årets berättande år 2015. Verket är skrivet av Johanna Bäckström Lernby och publicerades i tidningen *Filter*. I verket får läsaren följa Kevin under den kväll han mördade sin vän Magnus och hur denna händelse kan ha påverkats av Kevins svåra uppväxt samt hur det påverkat honom i efterhand. Stora Journalistprisets motivering löd: "För ett skoningslöst reportage som med genial dramaturgi förädlar och fördjupar genren kriminaljournalistik."

6.1.1 Tematisk analys

Författaren berättar i detta verk historien om Kevin, en mördare med ett mörkt förflutet, har författaren valt att visa det alldagliga med det mörka. I det första stycket där Kevin och hans vänner presenteras så stannar inte beskrivandet av en "stark grogg" vid "stark" utan beskrivs som "50/50 hembränt och apelsinsaft från Willys." Här blandas något så alldagligt som "apelsinsaft från Willys" med något mörkare och mer främmande i "hembränt". Det är bekant och samtidigt främmande och detta ska komma att bli ett tema i berättelsen där en enkel beskrivning av lägenhetens geografiska placering och hur gänget kopplat sin dator till en tv snabbt bryts av ord som "Nazist" och "Vit-makt musik".

Mycket av gestaltandet är inte där för att föra historien vidare utan för att sätta tonen för de händelser som sker senare, kanske som ett sätt att få läsaren att bättre förstå och ta till sig händelserna.

6.1.2 Schematisk analys

Verkets berättarstruktur börjar vid kvällen då gärningen skedde. Läsaren får sitta med i de rum och lära känna de som var inblandade i mordet strax innan det sker. När mordet sedan skett får vi följa Kevins bakgrund följt av hans rättegång och slutligen sitta ner med honom i

det dåvarande dagsläget. Vad som gör strukturen intressant är att historiens problem är spridda för att stämma in på flera aktörer. Kevin är den huvudsakliga gärningsmannen men under bakgrundshistorien får han även agera offer för att i slutändan presenteras som både och. Detta bidrar med en heltäckande bild av en gärningsman som inte behöver vara uteslutande ond utan snarare en gråzon. Läsaren kan själv applicera sina värderingar på Kevin men även på Magnus som tidigt presenteras som *Nazist*, ett laddat ord som ofta reserveras till en historias skurk.

Historiens orsak är desto tydligare. Orsaken till mordet presenteras till en början som en hämndaktion för att Magnus och Kevins gemensamma handlingar satte Kevin i fängelset i åtta månader. Men det är i historiens nästa del som orsaken till Kevins beteende dyker upp. Det Kevin fick utstå i sin barndom presenteras inte som den absoluta orsaken, och Kevin själv får komma till tals med att mordet inte går att skylla på hans barndom, men det läggs stor vikt i att presentera offret som blev gärningsman och hur det Kevin genomgått inte är något man lägger bakom sig. Läsaren får flera redskap till att ifrågasätta denna orsak men i verkets slutsats presenteras Kevin som ett tidigare problembarn som nu agerar utåt.

Historiens lösning förekommer i slutet. I dag har Kevin ett fungerande liv och han har kommit till fred med sig själv och ifrågasätter sina tankar och beteenden. Men hela reportaget i sig går att se som en lösning då den inleds med följande stycke: "Gärningsmannen var en ung nazist som inte uppvisade några spår av mänskliga känslor. Men det som berättades var bara halva historien." Detta kan även ses som verkets överhängande problem och den faktiska lösningen är inblicken vi får i Kevins liv.

6.1.3. Mikroanalys

Kevin beskrivs redan i verkets rubrik som ett "monster" och författaren gör redan där klart för läsaren att hans handlingar är av ondo. Han beskrivs även som "rasist" och "nazist" vilket ytterligare pekar på att han är en ond person. Från verkets start får Kevin rollen som gärningsman med den likasinnade Markus som sitt offer. I verkets senare del vänder dock narrativet och Kevin beskrivs i sina yngre dagar med kulturellt kodade beskrivningar för empati. Den "lille pojken" är "klädd i för tunna kläder" och "ständigt rädd" vilket vänder

narrativet och gör vår tidigare gärningsman till ett offer för verkets andra gärningsman Markus som, av Kevin, beskrivs som "klen".

Verkets valda ord och narrativ söker att först presentera gärningsmannen för att sedan förvandla honom till ett offer och avslutar med att sammanföra de två till en ångerfull men fungerande människa. Författaren trycker på båda sidorna av Kevin genom att låta hans offers pappa komma till tals och även ta fram komplexiteten med att Kevin ser honom som "en bra man".

6.1.4 Sammanfattande analys

Reportaget gör, enligt uppsatsens teoretiska ramverk för god journalistik, ett bra jobb för att hålla sig objektiv och låta samtliga aktörer komma till tals. Kevin och Magnus må vara offer och gärningsman men båda sidorna får komma till tals och det är fullt möjligt för läsaren att relatera till båda två. Reportaget inleds med att likställa de två huvudkällorna och deras Nazistiska syn och (till viss gräns) alldagliga kompisgäng innan det går in på detaljer vilket gör att läsaren inte hinner välja sida innan de faktiska problemet presenteras. Denna teknik kan tänkas vilseledande, men enligt det teoretiska ramverkets efterfrågan på neutral källhantering så är det korrekt och ger läsaren möjlighet att bilda sin åsikt utefter omständigheterna. Samtliga namn är dessutom påhittade för att skydda de personer som är inblandade vilket bör ses som korrekt enligt pressetiska regler (Journalistförbundet 2013 A).

Vad som ter sig problematiskt är överflödet av känslor som pekar på en subjektiv vilja att ändå på något sätt känna med Kevin. Detta etiska dilemma presenteras med heltäckande information från båda sidor, vilket är korrekt, men verklighetsbeskrivningen leder mot en subjektiv slutsats där Kevin får sista ordet och talar för att hans omständigheter lett honom till verkets händelser. Även om det är Kevins egna ord så har författaren valt att använda det som slutsats och pekar på en underliggande åsikt från författaren. Detta är mer än en infallsvinkel och inkräktar på att författaren försöker sprida sin åsikt.

Vad som är svårare att avgöra är exakt vilka som kommer till tals i berättelsen. Författaren pratar tydligt med Kevin och mycket av historien kommer från honom, men vem som är

källan bakom gestaltandet av den tidigare festen är svårare att säga. Till en början verkar det vara Kevin, men det kan också vara Johnny eftersom vi får en del av berättelsen berättat ur hans synvinkel och som framkommer med citat från sig själv och andra åskådare som Kevin omöjligt kan ha hört. Eftersom det tydligt framgår att Kevin återgett historien så är delarna där han agerar pålitliga. Delar av återberättandet får även stöd av verkets tillhörande bilder som bevisar att de har skett. Det går också att anta att Lars Johansson är huvudkälla till historien om Kevins bakgrund, men sättet historien är berättad på är inte tillräckligt transparent för att kunna peka ut exakta källor för varje enskilt påstående.

Detta kan vara ett medvetet val för att hålla historien intressant och inte dra läsaren ur den med källhänvisningar. Enligt det teoretiska ramverket är detta inte fel då Asp, Kovach, Rosenstiel och Journalistförbundet hävdar att Journalistiken får anpassa sitt narrativ så att det framgår intressant för läsaren (Asp 1992, s.60. Journalistförbundet 2013, Kovach, Rosenstiel, 2007, s. 224). Men det fråntar inte det faktum att även om historien är sann så går det inte att säga vems sanning det är. Läsaren får förlita sig på att författaren samlat materialet från olika håll men presenteras enbart med två, max tre, tydliga källor. Detta strider mot den absoluta transparens som Kovach och Rosenstiel efterfrågar och kan sänka trovärdigheten för historien (Kovach, Rosenstiel 2007 s. 114). Kevin och Lars är förvisso två olika aktörer i historien men de presenteras från start som sympatiserade med just Kevin. Den enda egentliga utomstående källan som går att identifiera är bilderna i artikeln som kommer från Polisens förundersökning. Att de fått tillgång till dessa tyder på att de varit i kontakt med polisen men i verket i sig framgår inte i vilken utsträckning. Att låta Magnus, Kevins mordoffers, pappa komma till tals hade kunnat vara ett bra sätt att verkligen framhäva båda sidorna men det är, utifrån texten, omöjligt att avgöra om han kan ha tackat nej till att möta skribenten eller om det från start inte ansågs möjligt.

6.2 “Jag ska inte behöva leva så här” - Vinnare 2013

Artikelserien *Tiggarna i Stockholm* stora journalistpriset för årets berättande år 2013. Serien följer tiggeriet i Stockholm och berättar tiggarnas historia och levnadssituation både i Sverige och i hemlandet. Priset delades ut till Författaren Josefine Hökerberg och fotografen Roger Turesson. Artikelserien innehåller flera reportage där de tre första har valts ut för denna

uppsats. Motiveringen från Stora journalistpriset löd: "För att de berättade vilka livsöden som kan dölja sig bakom en tiggande hand."

Verket kompletteras av fyra bilder. Den första visar Claudia Sbircea, verkets huvudaktör, medan hon tigger i tunnelbaneuppgången framför en stor reklamskylt för "solrea". I förgrunden syns två personer som går förbi utan att märka henne. En liknande bild finns på Claudias man Nico Sbircea i en liknande situation framför en butiksfasad med rea-skyltar. Den tredje bilden visar en leende Claudia som pratar i telefon och den sista visar henne tillsammans med sin pappa och styvmor när de är på väg upp ur tunnelbanan. Claudia ler in i kameran medan de andra två är ofokuserade i förgrunden och tittar bortom bilden. De fyra bilderna sätter en stämning där de två första visar på kulturellt kodade kontrast mellan någon som tigger framför en annonsering för rea. De andra två tycks vilja visa humanisering av något okänt genom att huvudaktören le mot läsaren. Detta framgår av att verket skapats med en medveten kulturell kod av att tiggare är dystra och giriga.

6.2.1 Schematisk analys

Verkets huvudtema tycks vara tiggeriet i sig självt. Författaren har sökt att upplysa läsaren om vilka tiggarna är och vad som får en människa att sätta sig på gatan och be om pengar i ett främmande land. Claudia och Nico Sbircea tigger inte frivilligt och önskar egentligen att de inte behövde resa tillbaks till Sverige.

Sekundära teman i verket är värdet av pengar då det är den drivande faktorn till att börja tigger, uppoffringarna man gör för familjen, främlingsfientlighet i Sverige, orättvisa och utanförskap.

6.2.2 Schematisk analys

Verkets rubrik talar tidigt om för läsaren att det kommer att handla om ett missnöje. "Jag ska inte behöva leva så här" fångar kärnan i verkets överhängande budskap om att tiggeriet är en hård och hemsk sysselsättning. Ingressen bygger vidare på detta med en snabb förklaring för vad ett liv som tiggare kan ge i ren valuta samt placerar läsaren på ett kallt Mariatorg tillsammans med Claudia Sbircea som tigger för sin dotters skull.

Verket börjar med en presentation om två tiggare i Stockholm. De heter Claudia och Nico Sbircea och genom två olika källor som stött på dem får vi veta att det varit i Sverige för första gången för 3-4 år sedan. Detta stycke bygger grunden för författarens kunskap och om paret och det faktum att de arbetar ihop pengar till sin sjuka dotter. Detta inledande stycke agerar även som en form av verifiering då de utomstående källorna visar att parets historia inte har förändrats från deras tidigare möten till författarens egna. Av vad som presenteras får detta författaren, som i verket beskriver sig som DN eftersom det är för deras tidning som verket är skapat, att leta upp paret och hittar Claudia Sbircea. Vad som följer är en berättelse om varför hon och hennes man valde att börja tigga och hur deras liv som tiggare ser ut. Denna historia berättas genom olika möten med Claudia Sbircea och vid vissa tillfällen även hennes make och pappa.

Författaren är förhållandevis synlig i verket men agerar mest för att berätta när denne möter en av aktörerna och bidrar med visuella iakttagelser från det tillfället. Utöver dessa tillfällen är det Claudia Sbirceas egna berättelse som utgör större delen av verket som presenteras med hjälp av citat och sammanfattad bakgrundshistoria baserad på hennes eget berättande. I huvudsak rör det sig om en familj som förlorat sitt leverne och genom en släkting i Sverige rekommenderas att komma dit för att försöka tigga pengar. De pengar de tjänar på att tigga är tillräckligt för att försörja familjen och då framförallt för att kunna betala en av parets två döttrars mediciner då hon lider av gråstarr och kraftig skolios. Detta skulle kunna tas för verkets problem men då föräldrarna även saknar arbete och potentiellt arbete i hemlandet så är huvudproblemet att de saknar inkomst. Anledningen är till stor del att de är romer och därför möter svårigheter från såväl poliser som arbetsgivare i Rumänien. Drömlösningen för familjen hade varit att få ett jobb i Sverige som städare, byggarbetare eller assistent åt äldre men detta anses inte vara en möjlighet på grund av att paret inte kan svenska eller engelska samt saknar utbildning. Lösning blir då istället tiggeriet. En annan problembild som verket också tar upp är misstron till tiggarna som grundar sig i oförståelse från det svenska folket. Lösningen här skulle i så fall vara att förstå tiggarnas situation och ge dem en lite drägligare tillvaro än att göra den värre.

6.2.3 Mikroanalys

Claudias roll som mamma belyses tydligt i texten. Nico brukade också ha en skylt på sin dotter med texten: "Snälla ni, Jag har en dotter som behöver hjälp. Hon är 14 år gammal och handi-kappad, kan inte gå och är blind. Vi har inga pengar, snälla hjälp oss." men på grund av att folk skällde så på honom och trodde att det var lögn så har han tagit bort den. Claudia vägrar dock att göra detta med förklaringen: "Jag är mamma och behöver hjälpa min dotter. Jag kommer aldrig att ta bort bilden". Claudia berättar även att hennes tankar alltid är med dottern när hon tigger och att hon "... älskar henne mest eftersom hon är sjuk". Så trots att familjen tigger för att ha några pengar alls så är den sjuka dottern ändå huvudfokus. De två döttrarna som bor kvar i Rumänien beskrivs som "det käraste de har", och att tiggeriet kräver att de åker iväg beskriver författaren som att familjen har "offrat närheten" till dem. Med dessa resonemang och flertalet påvisningar på bristen av kläder, hygien och komfort visar författaren att tiggarna inte är lömska individer som vill lura det svenska folket på sina pengar utan vanliga människor i en desperat situation.

Författaren lägger även stor vikt åt att förklara att Claudia skäms över sitt tiggeri och hellre ber om pengar än de kläder hon desperat behöver eftersom hon anser att "Lägre än så kan man inte sjunka". Att inkludera detta pekar på en vilja att humanisera Claudia Sbircea och visa att hon är medveten om vad hon gör och att hon önskar att hon inte behövde göra det. Författaren visar även att Claudia inte är en besvärlig person genom att förklara att "Det är tredje gången i dag och hon går lydigt ut, trots att hon vet att det är lagligt att tigga inne på stationen" när hon blir utslängd av ett par tunnelbanevakter.

Med hjälp av olika människor som paret har mött tidigare men även genom en händelse som författaren själv bevittnade kommer gestaltandet av det främlingsfientliga Sverige fram. Ordningstvakter slänger utan Claudia från värmen så att hon tvingas tigga i kylan och svenska hemlösa skäller på henne över att hon stjälar deras potentiella inkomst. Författaren väljer allt som oftast att enbart beskriva dessa aktörer med sina handlingar och eventuella citat men kommenterar vid ett tillfälle en ordningstakt som rättfärdigar sitt beteende när han slänger ut Claudia från T-centralen med att vissa tiggare kan vara med i "Maffian" och att det ska bli olagligt att tigga. Författaren väljer här att förklara den verkliga situationen rörande det

lagförslaget och att det inte tagits i partistyrelsen ännu för att motsäga uttalandet. Författaren förklarar detta som att ordningsvakten kanske inte visste det eller att han inte bryr sig. Detta val blottlägger en misstro för ordningsvakter och deras hantering av tiggare. Författaren nämner även att ordningsvaktens attityd markant förändras mot det bättre när han blir införstådd att de kommer från DN och argumentet går från att Claudia begår "kriminell verksamhet" till att "hon sitter i vägen för barnvagnar". Denna förändring beskrivs som "plötslig" ett ordval som pekar på något oväntad och högst märkligt. I kulturell kod kan detta vara ett ironiskt "plötsligt" som är till för att visa att attityden plötsligt förändras när de har pressen runt sig.

Verket ger dock även exempel på vänliga människor i Sverige i form av en äldre dam som brukar skänka kläder till Claudia. Hon sätter även upp en skylt där hon förklarar att "Kvinnan behöver hjälp för att gå till tandläkaren och ett par vinterstövlar i storlek 38–39". Detta är ett exempel på svenskar som inte skäller eller misstror tiggarna och visar att det inte bara finns en inställning i landet.

Att Claudia Sbircea pappa och flera andra familjemedlemmar också tagit efter paret och åker med till Sverige för att tigga är ett bevis för att tiggeriet faktiskt är en fungerande lösning för dem. Trots svårigheterna de tvingas utstå så tar andra efter i hopp om att kunna få in pengar.

Det framgår även i texten att familjen inte helt litar på författaren, då det ljugit om att bjuda in denne till deras husvagn i Bredäng som de senare erkänner inte finns. Innan erkännande ska de ha kommit med ursäkter till varför författaren inte kunnat besöka husvagnen med förklaringen "We are scared. Maybe problems, police or family. You not come today".

6.2.4 Sammanfattande analys och jämförelse

Författarens avsikt tycks, av analyserna att döma, vara att tiggarna inte är några tjuvar eller elaka människor utan vanligt folk i en dålig situation. Det fokus verket lägger på den fientlighet som tiggare möter av det Svenska folket tycks vara för att visa vad denna fientlighet faktiskt orsakar med dessa orättvisor. Det är kanske därför som verkets struktur börjar med att introducera familjen och deras situation innan det läggs till detaljer om hur de

bemöts av den svenska befolkningen och avslutas med att visa ett sådant möte. Det låter läsaren först förstå och eventuellt sympatisera med familjen innan orättvisorna visar sig för att bättre peka på att det är just orättvisor och att vad paret och deras släktingar gör inte är olagligt.

Texten har producerats med hjälp av intervjuer och observationer runt Claudia och Nico Sbircea. Störst fokus ligger på Claudia och hur hon skäms över sin situation men fortsätter för sin dotters skull. Just Claudias roll som mamma lär tolkas som förståeligt och väcka medkänsla. Hur detaljerna gällande tiggeri tolkas lär dock bero på vad läsarens ingående åsikt om tiggeri är, men då författaren valt att sätta parets egna ord om hur mycket de skäms över sin situation så lär läsaren, i huvudsak, mest troligt känna empati med paret Sbircea och de svårigheter de tvingas utstå. Författaren skulle här kunna beskyllas för att vara subjektiv men slutresultatet visar på en objektiv insamling av material och har i slutändan valt detta som sin infallsvinkel vilket är inte strider mot ramverket (Kovach, Rosenstiel 2007 s 103). Verket säger inget om inställningen till tiggeriets vara eller inte vara utan lägger istället fokus på medmännisklighet och vad som skapat tiggeriet. Huvudsakligen lär verket bidra med en ny bild av tiggarna och kanske även motbevisa en del fördomar som författaren, i sina frågor, tycks vara medveten om. Dessa är bland annat tron att alla tiggare är maffia-medlemmar och att de inte alls har ett sjukt barn hemma utan bara luras för att få mer pengar.

Författarens metod framgår som överhängande objektiv. Som i fallet med ordningsvakterna framgår det att författaren inte har som avsikt att dölja sitt syfte vilket är helt i linje med en objektiv metod (Kovach, Rosenstiel 2007 s 111-112). Det finns som helhet väldigt små aspekter som pekar på att verket skulle strida mot det teoretiska ramverket men likväl finns det några små detaljer som är värda att poängtera. Som tidigare nämnt får de hotfulla aktörerna ingen smickrande gestaltning men de har fått en chans att förklara sig själva när författaren presenterade sig som att komma från DN. Dessa aktörer nämns dock inte vid namn och blir således inte en stor del av narrativet och risken för att de far illa minimeras. Det kan dock väcka en negativ inställning för ordningsvakter för de som sympatiserar med tiggarna i detta verk vilket kan te sig problematiskt. Kontentan är dock att författaren rapporterat vad som hände utan censur samt att felaktiga uttalanden från samma källa om

förbudet mot tiggeri motbevisas vilket är korrekt. Verket hade kunna gynnas av att inkludera fler tiggare så att läsaren får ta del av varierande situationer och inte bygga åsikt med enbart ett exempel. Det är möjligt att flera aktörer framkommer i senare delar av artikelserien men då varje verk kan vara det sista en läsare tar del av om ämnet hade det varit bra att inkludera fler vinklar redan från start.

En annan aspekt författaren kunde ha inkluderat är mer information rörande varför tiggeri skulle bli olagligt. Författaren utgår ifrån att läsaren till viss del känner till att det råder en diskussion kring det men bidrar inte med varför Moderaterna tagit fram ett sådant förslag. Läsaren får dock detta förslag presenterat för sig och lämnar verket medveten om att det är en åsikt från moderaterna. Läsaren har därmed lämnats med ett verktyg för att söka mer information. Då detta verk endast är en del i diskussion bör detta ändå ses som korrekt då det inte finns en avsikt att hålla information ifrån läsaren utan snarare att lägga större fokus på grundtemat.

6.3 Dagen vi aldrig glömmer - Massakern på Utøya - minut för minut - Vinnare 2012

Carina Bergfeldt vann priset för årets berättare 2012 med sitt reportage om terrorattacken på Utøya. Verket publicerades i Aftonbladet och låter läsaren ta del av flera människors öden på ön. Stora journalistprisets motivering löd: "Av tusen lösa trådar väver hon en tät och tydlig berättelse som griper tag och vägrar släppa."

Verket presenteras med vad som verkar vara privata bilder på offren innan attacken. Dessa bilder antas ha publicerats med aktörernas medgivande och skapar inga problem med verket.

6.3.1 Tematisk analys

Författaren har valt att hantera händelserna som en berättelse om terrorismens hänsynslöshet och hur den trots brutalitet och rädsla inte vinner i slutändan. Sorg, människans godhet, vikten av politik och krishantering är också stora teman i verket. Dessa går att utläsa på sättet som gärningsmannens handlingar presenteras och hur offren reagerar under och efter

attacken. Gärningsmannen är hänsynslös och saknar empati medan offren får genomgå stor smärta och förlust för att i slutändan ändå ha en positiv inställning på framtiden.

6.3.2 Schematisk analys

Författaren har valt att berätta de överlevande offrens berättelser och väver in dem tillsammans med gärningsmannens berättelse ur ett kronologiskt perspektiv. Rubriken sammanfattar tydligt vad verket handlar om medan ingressen mest agerar stämningshöjare och skulle kunna ha täckning i alla verk rörande ett terrorattentat.

Verket fokuserar på de hemskheter som de drabbade fick uppleva under massakern men de representerar i slutändan hoppet då alla har gått vidare och valt att stärkas av händelsen trots att de alla mist någon och fått utstå stor fysisk skada. Till kontrast till detta finns gärningsmannen som läsaren får följa i tredje person medan han hänsynslöst mördar oskyldiga människor på ön. Trots att gärningsmannen får stor plats så är han inte mer än “monstret” i berättelsen och hans ideologi och handlingar lämnas ofta vaga. Verket pekar på att han ser sig som antikommunist och identifierar poliserna som till slut fångar honom som sina “metaforiska bröder”. Varför han har det synsättet framgår aldrig och det blir istället en kontrast mot hans tidigare agerande vilket bygger upp honom som något oförklarligt och monstrosöst.

Verkets problem är terrorismen vars orsak får väldigt lite utrymme och mer eller mindre sammanfattas som en persons egna övertygelser och hänsynslöshet. I en del av gärningsmannens narrativ framgår det att han får beundrabrev i fängelset vilket pekar på att han inte är ensam i sitt tankesätt och att det finns potential för en liknande händelse. Lösningen är dock vad verket grundar sig på, nämligen att offren idag mår bra och hämtar styrka från de som de har mist och de skadar de fått utstå. Lösningen kan sammanfattas som att terrorismen inte vinner och att det som inte dödar stärker.

6.3.3 Mikroanalys

Författaren är väldigt detaljerad i sitt återberättande. Narrativet som valts är att låta händelseförloppet ske minut för minut och låta läsaren följa offrens missöden från att

attacken startade till den dåvarande nutiden då deras fysiska sår läkt och de antagit nya utmaningar i livet. Vad som tidigt framgår är att författaren valt att återberätta historien då den sker trots att hon omöjligt kan ha varit där. Beskrivning av smak, ljud och dofter förekommer men det är någon annan som upplevt det för att sedan återberättas av författaren. Läsaren kan endast med säkerhet placera författarens närvaro vid ett tillfälle mot verkets slut där hon leds av Ali Esbati och ställer en fråga till honom.

Medan offren berättas ur ett allvetande perspektiv med namn och ålder så har författaren valt att gestalta gärningsmannen i tredje person och även presentera gärningsmannens tankar utan att någonsin nämna honom vid namn. Det är genom tankarna som flera av gärningsmannens ideologier och förklaringar förekommer och således kommer aldrig en förklaring till varför han tänker som han gör.

Gärningsmannens handlingar är strikt låsta till att "han tänker", "Han vill ju inte" eller "Han skjuter", vilket är ett nästan skönlitterärt sätt att presentera hans del av narrativet på. Att hitta källor till hur författaren vet allt det här i texten är överhängande svårt men vad berättartekniken istället uppnår är att bygga upp gärningsmannen som "*han*" - en skrämmande och oidentifierbar person vars ideologier inte är logiska. Detta sker genom berättartekniska knep som att: "Han ska bevisa att han inte är galen. För att göra det använder han så många svåra ord som möjligt." eller sin besvikelse över att han lyckats döda så få i sitt första attentat samma dag där han planterade en bilbomb i Oslo. Men även de neutrala gestaltningarna klingar hotfullt vid sidan av de handlingar som ligger bakom dem. Att ha en lugn röst efter att ha mördat så många och vilja förhandla är vanligtvis inte ansett som "normalt" beteende. Kontrasten mellan de brutala skador som offren fått och att han gärningsmannen själv vill ha ett plåster för ett sår på fingret stärker gärningsmannens gestaltning som något oförklarligt och hänsynslöst. Till viss del återger författaren bara händelseförloppet, men berättartekniken och valet att aldrig nämna mördaren vid namn pekar på att författaren avsett att bygga upp honom som något hotfullt och värt att hata. Narrativet visar inte heller på om den gestaltade gärningsmannen själv har fått komma till tals trots att hans egna tankar presenteras. Gärningsmannens handlingar talar till stor del för sig själv men att sätta egna ord på dennes tankar är överhängande problematiskt. Det är fullt möjligt att

dessa ord kommer från ett senare uttalande från gärningsmannen men det är omöjligt för läsaren att veta.

Offrens gestaltning och agerande är framförda genom deras egna berättelser och stärks av att de kan komplettera med egna tankar. Det är en hemsk men jordnära historia som berättas där författaren valt sex oberoende aktörernas berättelser och väver samman dem på ett kronologiskt sätt. Dessa är: Ali Esbati som föreläste på ön strax innan attacken och idag har en dotter som han hoppas ska få gå på ett Utøya läger i framtiden. Viljar Hanssen som får genomlida en skottskada i huvudet och armen och tappade bort sin lillebror under attacken. Men trots att han tvingades operera bort ett öga och amputera tre fingrar så har han idag valts in i kommunfullmäktige i Longyearbyen och återförenades med sin lillebror efter attacken. Marte Fevang Smith som försökte spela död tillsammans med tio andra men sköts ändå. Hennes vänner gick bort men hon överlevde och stärks idag av deras minne i sitt arbete med politiken. Andrine Johanssen, som sköts i bröstet och försökte signalera att hon ville ha en vit kista på sin begravning genom att skriva ordet vit på sitt bröst med sitt blod. Hon överlevde tack vare att en pojke stal gärningsmannens uppmärksamhet. I dag jobbar hon mer med politik än någonsin. Cathrine Trønnes Lie som miste sin syster i attacken och själv skjuts i armen och magen. Och Ina Rangønes Libak, som överlever skott i bröstet, käken och armarna. Hon kallar ärren hon fått för "solidaritetsärret" och "sammanhållningsärret" och ska arbeta med barn i Afrika efter reportaget slut. Alla dessa historier får ta plats och hemskheter blandas med positiva ord för framtiden.

Till dessa berättelser väljer författaren ofta att kommentera händelseförloppet med sina egna ord på ett dramatiskt sätt. Exempel som: "De har vunnit över döden", "I dag ska de gråta. I dag ska de minnas. Men i morgon kommer de att gå vidare. För att de måste. Och för att de vill." visar på att författaren lägger egna ord på hur källorna känner och kommer att reagera. Sammanfattningarna får visst stöd från citaten och det går inte att motsäga sig att de stämmer men det är i slutändan författarens egen åsikt och dramaturgiska spinn på händelsen avsedd att väcka känslor hos läsaren likt Pulitzer-vinnarna i Wahl-Jorgensen studie.

6.3.4 Sammanfattande analys och jämförelse

För att svara på Faircloughs frågor så har berättelsen valt att dramatiseras som ett sätt att sätta läsaren mitt i hemsigheterna. Det har förmodligen valts för att läsaren ska känna med offren eftersom det i narrativet "händer" steg för steg istället för att sammanfattas som att det har "hänt". Trots att det berör mörka händelser lär verket tolkas som något positivt då kontentan är att offren har överlevt dessa hemsigheter och tror på en ljus framtid. Troligen är verket en del av en rådande rädsla för terrorism och agerar både som ett sätt att förklara hur människor tänker och reagerar under en terrorattack samt visa på människor som överlevt och att terrorismen trots allt inte vinner.

Av verket att döma så har författaren hanterat sina källor på ett etiskt korrekt sätt. De som vill berätta får sin historia hörd och vissa aktörer lämnas utan namn trots att de hjälpte huvudaktörerna på ett stort sätt. Detta skulle kunna bero på att författaren inte fick något godkännande från dem eller ett sätt att inte ta in för många namn i berättelsen. I fallet med Cathrine Trønnes Lie som får förhållandevis liten plats i berättelsen och vars roll i berättelsen mest finns till för att berätta om hennes bortgångne syster så är det heller inte omöjligt att Cathrine Trønnes Lie mycket riktigt ville lägga fokus på systemen och inte berätta mer om händelserna under attacken. Vad som däremot förtär en del av berättelsen är gärningsmannens narrativ som till synes tar sig enorma friheter att återskapa såväl tankar som handlingar utan någon hänvisning till källa. Ett reportage får i regel ta sig vissa friheter men i det här fallet är det svårt att säga vad som är fakta och vad som är fiktivt eller rekonstruerat. Samma problem infinner sig inte riktigt i offrens narrativ då deras tankar återspeglas med citat och det tydligt framgår att de berättat sin egen historia, men att återskapa händelser på det sätt som det görs i detta verk är överhängande problematiskt då det inte finns några garantier för att det är fakta eller att händelseförlopp har arrangerats om så att de bättre ska stödja narrativet och därmed ändrar på fakta. Således strider detta verk mot det teoretiska ramverkets efterfrågan på källhänvisning men också idén om att endast rapportera verkligheten.

Gärningsmannens narrativ saknar även konkret förklaring till hans ageranden och de förklaringar som presenteras är snarare valda för att ytterligare väcka hat mot honom. Det är

en etisk gråzon att låta en terrorists resonemang få ta framkant och att undvika publicering av det skulle kunna falla under sociala ansvarsteorin. Det råder dock brist på information gällande gärningsmannens inställning och varför han valde att utföra attacken.

Berättarformen som valts kan inte beskyllas för att göra historien för stor då den sätter läsaren i situationen och enbart berättar den som den skedde. Däremot tar narrativet över en hel del av informationen och det kan bli förhållandevis svårt att se skillnad på fakta och dramatiskt tillsatta detaljer i denna känsloladdade berättelse. Författaren väljer även laddade ord, kontraster och berättartekniker för att göra berättelsen kraftigare och bygger upp gärningsmannen till ett hänsynslöst monster. Detta strider också mot det teoretiska ramverket då berättelsen och känslorna får störst plats och fakten blir sekundär.

Det framgår, avslutningsvis, tydligt att ett enormt arbete ligger bakom verket men det är svårt att säga var all information som inte kommer ifrån intervjuer härstammar ifrån. Själva infallsvinkeln med överlevarna och monstret strider inte mot det teoretiska ramverket för god journalistik eftersom fakten omöjligt kan tolkas annorlunda (Kovach, Rosenstiel 2007 s 103) men berättandet tycks lägga sin vikt i empati snarare än upplysning vilket, hur hemskt det än kan låta, innebär att lägga för mycket fokus på känslor än fakta. Det är exempelvis ointressant för själva händelsen när mördaren vaknade, hur offren kände dagen innan och vad som skulle ha serverats i matsalen dagen efter eftersom händelsen inte påverkas av dem. Det är istället trådar som placerats för att leda läsaren mot en empatisk slutsats.

6.4 Rapportering från Haiti - Vinnare 2010

Michael Winiarski vann Stora journalistpriset för årets berättande år 2010 med sina två reportage från jordbävningen i Haiti. De båda reportagen: *De vill skapa ordning i kaoset* och *Haitierna fruktar att våldet tar över* är publicerade i *Aftonbladet*. De båda reportagen tar läsaren till två olika städer i Haiti och berättar hur befolkningen påverkats av katastrofen. Stora Journalistprisets motivering löd: "För en modig katastrofrapportering med stort hjärta." De båda reportagen är en del i en artikelserie från Haiti. Det första Reportaget *Haitierna fruktar att våldet tar över* publicerades den 18 januari 2010 och det andra *De vill skapa ordning i kaoset* fyra dagar senare den 22 januari 2010.

Det första verket kompletteras inte med några bilder och det andra har enbart en bild som komplement. Den visar en man som tar sig över ruinerna av ett raserat hus med en pirla i förgrunden som pekar på den renhållning som börjar infinna sig i staden. Bilden säger inte mycket mer än att visa hur det ser ut på platsen där författaren befinner sig.

6.4.1 Tematisk analys

I de två verken tycks författaren vilja förmedla vad det innebär att plötsligt drabbas av en katastrof som saknar annan gärningsman än naturen själv. I det första verket, *Haitierna fruktar att våldet tar över*, är det osäkerhet och desperation som förmedlas när författaren anländer till Carrefour och möter människor som försöker överleva i en raserad stad utan lag och ordning. I kontrast till denna tematik visar det andra verket, *De försöker skapa ordning i kaoset*, på en mer hoppfull tillvaro där läget fortfarande är, i författarens egna ord "nattsvart". Det andra verket hanterar hur stadsborna vänder sitt hopp mot religion och utlandet medan de sakta bygger upp sin tillvaro.

6.4.2 Schematisk analys

Författaren har valt att använda rubrik för att sammanfatta vad verken handlar om och i båda fallen används ingress som den inledande delen av verket snarare än en sammanfattning.

De två verken är strukturerade som en vandring i de två städerna efter katastrofen. Den första tycks mer kronologisk då den beskriver resan in till Carrefour medan den andre mer sammanfattar situationen i Léogane en vecka senare. De båda verkens orsak är den jordbävning som försatte alla dessa människor i deras nuvarande situation, till en viss del kan det även ses som berättelsens problem men i båda fallen presenteras ett nytt problem som de drabbade måste tampas med.

I *Haitierna fruktar att våldet tar över* är det den titulerade oron att våld ska utbryta bland överlevarna och att landets forna inbördeskrig ska göra sig påmint. I texten finns ett tydligt problem i bristen på poliser och den ökade risken att bli överfallen. Pistolskott hörs genom ruinerna och bristen på mobilnät och nyhetsförmedling gör att rykten lätt kan spridas och

misstas för sanning. De drabbade är rädda för framtiden, både för att ett nytt skalv ska bryta ut och för att våldet ska eskalera.

Någon reell lösning presenteras inte men det framgår bland de problem författaren visar upp i texten att mat, vatten, tak över huvudet och en närvaro av poliser är vad folket just nu behöver mest. Det är alltså däri den temporära lösningen ligger.

I *De vill skapa ordning i kaoset* kvarstår samma problem som i det tidigare reportaget. Mat och vatten är fortfarande en lösning men det råder brist på den. Sjukvård finns på plats vilket agerar lösning åt problemet med de skadade men den slutgiltiga lösningen tycks vara att skicka hjälp till Haiti. Folket i sig och deras handlingar för att ta sig igenom vardagen är en lösning som håller för stunden men med citat som “Vem kan leva i åtta dagar utan vatten? Vi kommer att dö snar” framgår det att även om folket kämpar så behövs det mer hjälp. Författaren sammanfattar denna lösning i slutet av artikeln med citat från Pete Buth: “Att snabbt få ut förnödenheter och medicin, och framför allt vatten, det är nyckeln till framgång. Därefter är det mat.”

I båda verken är beskrivningarna sparsmakade och det är egentligen aktörernas historier och hur de är kopplade till händelsen som blir deras gestaltning. Att Gabriel Saint Juste presenteras med sin ålder kan förekomma orelevant i sammanhanget men det strider inte mot några pressetiska regler, detsamma gäller Murat Guirand som får sin religiösa tro presenterad då det kan argumenteras att det är relevant till hans roll och trovärdighet i stycket.

6.4.3 Mikroanalys

Huvudaktör i reportagen är författaren själv. Han beskriver inte sig själv med ord utan delar istället med sig av sina egna tankar och iakttagelser från platsen. I det första reportaget får vi följa med på resan in mot Carrefour där jordbävningen ägde rum. På vägen möter Författaren och hans grupp “skrikande och armviftande unga män” som begär pengar för att låta dem passera. Männerna har blockerat vägen med ett lik och låter författaren och hans grupp passera i utbyte mot “några ihopknycklade sedlar”.

Författarens val av ord tycks vilja framhäva desperationen hos invånarna i Haiti och den rådande rädslan för att mer våld ska utbryta. I samband med resans stop vid männen som krävde pengar beskrivs människoliven i Haiti som "*billiga*" för att belysa att även de döda utnyttjas i kaoset för överlevnad. En polisbil rullar förbi med män klädda i rånarlåva som viftar med automatvapen vilket är en tydlig kontrast mot vad Polisbilar ska bidra med i det gestaltande kaoset. Författaren hör kypistskott, stadsdelen han befinner sig i brukade vara "kontrollerad av beväpnade banditgång", folket är "oroliga för sin säkerhet", "Flera i den högsta polisledningen dödades och polisstationer jämnades med marken" och den raserade staden står utan ledning. Författarens val av ord bygger upp en hopplöshet i situationen och något positivt går inte att finna i det första reportaget.

I det andra reportaget återfinns fortfarande samma typ av hopplöshet. Författaren befinner sig nu i staden Léogane där vi får möta fler människor medan de hanterar katastrofen en vecka senare. Deras olika situationer beskrivs bland annat som "Det enda som återstår av det gamla hemmet är en cykel. Det nya består av ett tak av korrugerad plåt" och Författaren frågar sig "Var ska man försöka hitta ljuspunkter i Haitis nattsvarta mörker?"

Trots att tonen förblir dyster planterar Författaren en del hopp i sitt val av ord. Folket i Léogane är till Författarens förvåning "inte apatiska" och han beskriver den istället som en "myrstack" i full färd med att reparera vad som går att reparera och försöka finna en ordning i kaoset. Just hoppet och vart det finns blir Författarens ledmotiv i detta reportage. Han kan "*förnimma något slags hopp*" i staden och han frågar sig om det finns i högre makter i samband med att han beskriver en raserad kyrka som nu agerar flyktingläger, om det finns i utländskt bistånd i samband med att den enda representativa hjälporganisationen på plats är Catholic Relief Service och landar i att för de tusentals svårt skadade så finns hoppet i MSF, Médecins sans frontières (Läkare utan gränser).

6.4.4 Sammanfattande analys

Michael Winiarskis två reportage kan spela in på vad Gil de Zuñiga och Hinsley skriver att läsarna efterfrågar i journalistiken. Att gå ner på marknivå och spegla folket i katastrofens kärna är ett mer civilt journalistiskt antagande. Att dessutom rapportera från plats och med

relativt kort intervall från händelsen gör att omvärlden snabbt kan ta del av informationen och skapa en källa för debatt (Hinsley, Gil de Zuñiga, 2012). Det är även förenligt med det teoretiska ramverket då författaren tar distans från egna åsikter och rapportera vad som ses och hörs (Kieran 1997, s. 54, 55).

De källor som anges behandlas med respekt och även de som för våld med sig beskrivs med förståelse för deras situation. Ingen aktör målas ut som gärningsman utan samtliga är offer i den här historien och i den mån det har gått tycks författaren ha låtit alla få berätta sin del av händelsen. Möjligtvis saknas information från Haitis styre och reportaget utgår även ifrån att läsaren redan är insatt i händelsen. Detta kan peka på att reportagen saknar viktig information för att helt engagera läsaren. Även om det är fullt möjligt och resonligt att argumentera för att detta är en annan vinkel av en pågående historia så tar analysen inte hänsyn till verk som står utanför det analyserade reportagen och däri saknas information för helheten.

Att författaren agerar vittne till händelsen är också en aspekt som till viss del styrks av det teoretiska ramverket men som faller enligt andra. Mycket av den fakta som presenteras kommer från författaren själv och då främst i första reportaget där han beskriver att en katastrof av denna kaliber: "*startar en kapplöpning mot klockan*". Detta får ingen källhänvisning till något och även om många av reportagets aktörer berättar att de är oroliga för våld så är det endast författaren som refererar till att ett inbördeskrig skulle kunna startas. Vart denna information kommer ifrån är omöjligt för läsaren att avgöra och det kan till viss mån likställas med författarens egen åsikt. Att författaren låter sig själv vara på plats och rapportera är under omständigheterna inget som strider mot det teoretiska ramverket då det är godkänt i den mån att det inte påverkar författarens metod.

En annan motsägelse mot teorierna rörande transparensen med källor uppstår i presenterande av antalet döda i katastrofen där de experter som presenteras endast beskrivs med just ordet experter. Här väljer författaren dock att peka ut att ingen har den exakta informationen och inkluderar även rykten om att någon har sagt att siffran uppgår till 10 000 och kanske även fler. Berättartekniskt så speglar detta den brist på information som finns i Léogane samtidigt som det ger läsaren en möjlighet att ifrågasätta den information som Journalisten själv inte

kan besvara. Sett till hur mitt teoretiska ramverk vill att journalister ska hantera källor så är detta ett exempel på att låta läsaren ta del av den information som finns och själv låta läsaren bilda en åsikt. Det kan dock även anklagas för ryktesspridning vilket journalistiken absolut inte får vara.

6.5 Den polske rörmokaren - Vinnare 2006

Den polske rörmokaren vann tillsammans med *Rättvisan och dårarna* stora journalistpriset för årets berättande år 2006. Verket berör svart arbetskraft från utlandet och vad den betyder för berörda aktörer. Båda artikelserierna publicerades i DN. Motiveringen löd: "För att han med sitt täta och ifrågasättande berättande ständigt ger nya insikter i komplexa strukturer i det svenska samhället."

Verket kompletteras av fyra bilder varav tre är på de tillfrågade arbetarna som förekommer i verket. De två som förekommer med sina egna namn tittar in i kameran med glad/avslappnad blick. Janis Ozols däremot, som förekommer med fiktivt namn, har sitt ansikte dolt till följd av den kontrast som skapas av ljus som skiner in genom fönstret på ett hus under konstruktion. Den sista bilden tycks vara en manipulerad skylt som hänvisar att: "Proletärer i andra länder, ni behåller er plats i kön". Mest troligt är detta menat som satir.

6.5.1 Tematisk analys

Ledtemat i verket är utländsk arbetskraft. Verkets huvudämne är den polske rörmokaren och hur denne metafor för den utländske svartarbetaren ses som ett hot mot arbetsmarknaden i landet denne anländer till. Trots detta fientliga bemötande är marknaden i konstant jakt på utländsk arbetskraft och resultatet anses vara bättre än de som arbetar vitt. Den polske arbetaren är både trevlig och gör ett bra jobb. Denna diskussion mynnar även ut i idén om det gränslösa Europa får arbetskraften får söka sig dit den behövs. Artikelserien säger redan från start att den handlar om "arbetare, fackpampar och kapitalister i det nya Europa."

Sekundära teman förekommer i form av effekten som a-kassa har på den inhemska arbetskraften och hur den till viss del kan orsaka att svart arbetskraft behövs. Inhemska

privilegier är också förekommande i verket samt skatten var avsaknad i svartarbetet gör det mer attraktivt för de som behöver arbetare.

6.5.2 Schematisk analys

Utan att först inledas med artikelseriens namn så är rubriken förhållandevis svårtydd. Det är inte helt uppenbart vad författaren menar när han skriver att: "Spöket kör en liten bil med utländska skyltar". Ingressen berättar att den rörlige arbetaren i "det nya Europa" stöter på "nya gränser där de gamla upphävts". Ingressen utlovar även ett samband mellan tysk sparris och en skola i Vaxholm samt att författaren kommer att inse att den europeiska kartan behöver ritas om.

Vad allt detta betyder ska visa sig vara att utländsk arbetskraft är mer tillgänglig och att den bidrar arbetare med bättre leverne mot att de antar ett jobb någon annanstans. Författaren pekar på att vi i lever i vad han kallar för - det nya Europa. En kontinent med öppnare gränser som tillåter arbetskraft från andra länder att ta sig dit arbetskraft saknas. Vad författaren ofta framhåller som intressant är det faktum att landet självt ofta motsätter sig dessa utländska arbetare i tron om att de ska stjäla arbete från de inhemska arbetarna och därför måste begära samma lön. Med hjälp av sina aktörer påvisar författaren att detta inte är en fungerande modell, då exempelvis Janis Ozol som utför byggarbete svart förklarar att: "Inget av de jobb han gjort genom åren hade blivit gjorda om de varit vita" och att det i Sverige "... finns hur mycket svartjobb som helst". Men det är inte bara illegal arbetskraft som författaren tar fram utan även arbetare som fått stadig anställning i andra länder och tjänar mer pengar mot vad de hade gjort hemma. Även motsatsen där folk söker tandvård utomlands för att det är billigare och bättre tas upp som exempel.

Det är även i detta motbevisande som metaforen om sparrisen framkommer. Metaforen kommer från den tyske sociologen Norbert Cyrus som i en intervju med författaren förklarar att sparris är en gröda som kräver mycket omsorg och tidigare var det bara de rika i Tyskland som hade råd med den. Detta förändrades dock när sovjetunionen led mot sitt fall och den polske säsongarbetaren kom till landet. Resultatet blev att även arbetarna fick smaka på sparris och tyckte om det men att de, i författarens egna ord: "... ville äta sparris, men inte

odla den... Om Tyskland bara var till för tyskar skulle sparrisen försvinna”. Författaren menar alltså att det utländska arbetet tillkommer för att fylla de jobb som de inhemska inte vill ha. Författaren presenterar här även en egen teori att så fort priserna i landet är för höga för att folket ska kunna fortsätta att leva på a-kassa så kommer den utländska arbetskraften att sjunka.

Verkets berättarstruktur saknar egentlig kronologi utan utspelar sig som olika scener blandat med författarens sammanfattningar och egna slutsatser. Det är mycket information som presenteras i löpande fart för att sedan avbryts när författaren tar med läsaren till ett intervjutillfälle som avslutas med författarens egen reflektion eller slutsats innan formatet upprepas. Således är det författaren själv som får sista ordet och tillåts dra slutsatser i ämnet.

Verkets problem är den överhängande negativa synen på utländsk arbetskraft och det faktum att den fyller ett syfte i dagens marknad. Orsaken utpekade vara den svenska modellen för utländsk arbetskraft som stundtals påstår att de ska ha samma lön och villkor men tycks mena att de inte vill ha utländsk arbetskraft i landet av rädslan att de ska konkurrera ut den inhemska marknaden. Lösningen tycks vara att LO bör se över sin egen modell och ändra den för att spegla verkligheten snarare än idealet där det, som i fallet med sparris, framgår att de utländska arbetet fyller luckor i arbetsmarknaden som de inhemska arbetarna inte vill ha.

6.5.3 Mikroanalys

Det finns en tydlig åsikt i verket. Kontentan tycks vara att det finns en efterfrågan på utländsk arbetskraft och att den gynnar alla utom - facket, som är rädda att de inhemska ska gå utan arbete. Författaren bevisar detta med sina aktörers uttalanden men också med egna åsikter som öppet förekommer i verket. Med ordet “fackpamp” tycks det även blottläggas att författaren har en förhållandevis dålig syn på facket och tycks vilja att modellen för utländsk arbetskraft ändras. “Jag måste erkänna att jag börjar få svårt för den svenska modellen, om det är Vaxholm som är mönstret”, skriver författaren. Med Vaxholm menar han en bojkott på lettiska arbetare som skedde i staden och som fått “Sveriges namn att flyga över världen” och som Socialdemokraterna via Göran Persson ställt sig bakom. Författaren finner det svårförståeligt och använder sig av Denis MacShane, Storbritanniens Europaminister, citat:

”Det var ju spanjorernas, portugisernas och italienarnas låga löner hos bilföretagen som byggde upp den svenska rikedom. Det är den svenska modellen: att LO håller nere lönerna så att kapitalet får svängrum.” som en sorts slutgiltig åsikt för varför “Vaxholm” var ett misstag.

Författaren bygger även upp åsikterna om utländsk arbetskraft inom Sverige med sina beskrivningar. En kollega till författaren blir “... alldeles rosig av upphetsning” när han nämner att han arbetar med en artikelserie om den Polske rörmokaren och enligt författaren så “... drömmer på nätterna om en utlänning med rörtång.” Författaren har även valt att ta med exempel där Svenskar åker till Norge för att arbeta för en högre lön än i hemlandet. Till detta använder han vad som antas vara fiktiva aktörer vid namn Markus och Emil som får representera svensk arbetskraft i Norge. Norrmännen ska, enligt författaren, se dessa som bättre än de inhemska norska arbetare inom samma bransch och beskrivs som “... mer flexibla, har högre moral och knegar på från tidig gryning till sent på kvällen”. Just denna vilja att arbeta för, vad som är en billig slant där men en hög hemma, och hur tacksamt detta bemöts av de land som arbetarna reser till förekommer ofta i verket och författaren tycks vilja bygga en positiv bild kring detta arbetssätt.

Orden som valts för att beskriva händelserna är ofta putslustiga och satiriska som i fallet: “Sedan blev man smickrad. Om 150 polska rörmokare (de var inte flera) kunde skapa panik i ett land, som för övrigt lider brist på nära 6 000 plombiers, måste det vara något särskilt med polskt rörmokeri.” där författaren valt att lägga till ett “(de var inte flera)” för att ytterligare trycka på hur löjlig situationen är. Samma typ av berättande genomsyrar verket och författaren förlitar sig ofta på metaforer för att få fram sina poänger. Exempelvis som i fallet med sparrisen där författaren skriver att: “Det gäller att hålla ett öga på sparrispriset. När det blivit för högt för tyska arbetslösa är den polske rörmokaren inget problem längre”, som pekar på författarens åsikt om att den rådande situationen med a-kassa i Tyskland. Denna åsikt framkommer även i hans eget citat: “Varför skall man bära plank, rensa jordgubbar eller ledas ihjäl som väktare, när man kan spela biljard, lyfta a-kassa eller sjukpenning och komma upp i nästan samma inkomst?” en åsikt som styrks av att Norbert Cyrus som tar detta citat som utgångspunkt för sin sparristeori.

6.5.4 Sammanfattande analys

Verket har producerats med hjälp av intervjuer med de nämnda aktörerna och vad som måste vara stor research gällande utländsk och svart arbetskraft under historien. I fotnot nämns även att uppgifter gällande svensk arbetskraft i Norge är hämtad från Byggnadsarbetaren samt från Faktum (TV 2, 3/3 -05). Det är dock överhängande svårt att se vad som är ren fakta och författarens egna kunskaper och antaganden i verket. Åsikter sammanfattas som att “*andra åter hävdar*” eller att helt land blev “*rädd*” utan vidare koppling till en fysisk pålitlig källa. Samma sak gäller vid de fiktiva figurerna som författaren förlitar sig på för att visa sin poäng. Dessa är svåra att fastställa om de är faktiska personer eller något författaren hittat på för att ackompanjera den information han besitter på annat håll samt var den informationen i så fall kommer ifrån. Bristen på källhänvisningar och författarens tydliga närvaro och tankar i verket gör en jämförelse med god journalistik problematisk då det tydligt bär på egna åsikter och även kan beskyllas för viss ryktesspridning då enskilda åsikter tyck bunkras ihop för att sammanfatta ett helt land eller en grupps åsikt. Denna typ av rapportering där författaren rapporterar saker som denne bara vet är sann och som saknar tydlig källhänvisning är precis vad Kovach och Rosenstiel förespråkar att journalistik inte får vara (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.242-243).

Verket lär mest troligt tolkas som en proponent mot ett öppet Europa och möjligheten för arbetskraft att röra sig dit arbete finns. Författaren tar vid flera tillfällen upp situationer där arbetslösa söker sig till rikare länder för att utföra arbeten som de inhemska inte vill ha, mot en lön som framgår liten i det tillresta landet men stor i hemlandet. Till detta tillkommer även att de inhemska anser utlänningarna göra ett betydligt bättre jobb än landsmännen och hellre anställer svart arbetskraft än tvingas förlita sig på facklig vit arbetskraft. Det rör sig således om ett rätt subjektivt verk där proponenter för den andra sidan av debatten saknas. LO får exempelvis inte tillfälle att besvara den kritik som riktas mot dem och trots att opponenternas åsikt är presenterad så får den inte stöd av någon källa eller källhänvisning. Detta tyder på att metoden inte är fullt objektiv och att författarens egen åsikt är representerad. Värt att påpeka här är dock att journalistik ska stå för folkets talan och rikta kritik mot makten men det betyder inte att de inte bör inkludera maktens eget resonemang.

De källor som förekommer har dock behandlats med respekt och i det fall att publicering skulle kunna orsaka problem för aktören har fiktivt namn använts. Verket tycks inte strida mot några etiska regler då dess publicering bidrar till en större debatt kring ämnet utan att smutskasta enskilda människor.

6.6 Rättvisan och dårarna - Vinnare 2006

Rättvisan och dårarna vann tillsammans med *Den polske rörmokaren* stora journalistpriset för årets berättande år 2006. Verket berör den svenska lagstiftningen gällande psykiskt sjukas skuld och straffbarhet. Båda artikelserierna publicerades i DN. Motiveringen löd: "För att han med sitt täta och ifrågasättande berättande ständigt ger nya insikter i komplexa strukturer i det svenska samhället."

Verket kompletteras av en bild på Jan Anderssons förstörda bil när den undersöks av poliser. Utöver denna bild finns även bild på två knippor med lotter samt tre öppnade lotter med orden "fängelse", "vård" och "böter" på. Dessa ska mest troligt symbolisera vilket lotteri rättskulturen gällande psykiska sjuka är och redan i detta skede visar författaren på en tydlig åsikt som han med hjälp av kulturella koder försöker övertyga läsaren om.

6.6.1 Tematisk analys

Författaren använder sig av två separata fall där en person ur sina sinnens fulla bruk i begår ett brott som leder till någon annans död. Dessa fall får två olika slut där den ena går fri eftersom denne är sinnessjuk och den andre döms men på grund av sin sjukdom måste dömas till psykiatrisk vård. Författaren använder dessa för att påvisa att svensk juridik är bristfällig gällande mental sjukdom. Temat i verket är de bristande lagarna för sinnessjuka och vad det medför för konsekvenser för de aktörer som råkar ut för den eller tvingas upprätthålla den.

6.6.2 Schematisk analys

Rubriken: "Dagen då Andersson förlorade förståndet" tyder på att verket kommer att handla om en sinnessjuk person vid namn Andersson. Själva artikelseriens namn "Rättvisan och

dåarna” sammanfattar att de inkluderade verken kommer att beröra juridik och psykisk ohälsa.

I ingressen framgår det att författaren vill besvara varför Mijailo Mijailovic avvisades på psykiatri samt hur det kommer sig att var tredje mördare som dömts som sinnessjuk har varit i kontakt med psykiatri dagarna innan brottet. Dessa siffror och Mijailo Mijailovic förekommer knappt i verket och ingressen tycks här peka på det överhängande problemet snarare än de fall som verket pekar på. Läsaren ställs även en öppen fråga om det har att göra med att domstolen beslutat att likställa sinnessjuka och friska i lagens namn år 1962. Situationen beskrivs som ett “kaos” vilket tyder på att det råder stora problem inom ämnet.

För att få sin berättelse förstådd hänvisar författaren till två fall där aktörer presenteras och får sin bakgrund samt brott refererade till. Dessa är Jan Andersson och Peter Skog. Jan Andersson slogs, efter en lång period av deprimerande omständigheter, av ett patologiskt rus, ett sällsynt tillstånd där den drabbade får en “abnorm reaktion på måttliga mängder sprit”. Till följd av satte han sig i sin bil, körde mot trafiken och frontalkrockade med en annan förare. Jan Anderson och den andre bilens förare kom undan med lättare skador men passageraren i den andra bilen dog. Författaren lägger stor vikt i att poängtera att Jan Andersson innan detta var en exemplarisk man och inkluderar stödjande citat för detta från hans dotter och en onämnd bekant.

I det andra fallet så led Peter Skog av paranoid schizofreni och körde över sju personer efter att ha hallucinerat en iransk agent med en fjärrkontroll. Peter Skog var under övertygelsen att agenten styrde hans bil med denna kontroll och ska ha försökt bromsa utan resultat. Verket inkluderar ett dramatiskt återberättande av Peter Skogs rättegång där det framgår tydligt att rättsväsendet inte är intresserad av den anklagades psykiska hälsa förrän efter domen.

Jan Andersson dömdes år 1968 och frikändes då han inte kunnat förutse sitt rus. Peter Skog dömdes år 2003 och ansågs som skyldig men eftersom han lider av paranoid schizofreni så får han inte dömas till fängelse och hamnar därför under rättspsykiatrisk vård. Att domen blev så annorlunda har, enligt författarens narrativ, med den svenska lagen att göra och att

just lagen gällande psykiskt sjukas skuld ändrades år 1965. Detta förtydligar författaren genom att inkludera berörda domare och då framförallt domare i högsta domstolen Dag Victor som han själv intervjuat.

Verkets berättarstruktur kan bäst beskrivas som en argumenterande text som styrks citat, återberättande av händelser, förklaring av lagar och egna slutsatser från författarens sida.

Verkets problem är den svenska lagen som tack vare “fyra decennier år av juridiskt förfall” står med en rådande lag som inte fungerar. Orsaken anses vara lagförändringen 1962 då Sverige blev ensam stat om att häva lagen om att den som lider av mental sjukdom vid det tillfälle då brottet begås (och därmed inte är medveten om att denne begår brottet) inte får dömas för det. Som resultat trädde en ny lag i kraft år 1965 där brott som skett till följd av mental sjukdom ska dömas som alla andra och först efter att skulden belagts avgöra om de är för sjuka för fängelse och skickas till rättspsykiatri. Författaren sammanfattar detta som att referera till en annars onämnd Mathias Flink som var psykiskt sjuk under ett brott han begått men frisk under rättegången “... antingen kan släppas fri eller dömas till livstids fängelse, ingenting däremellan.” Lösningen på detta skulle vara en reform av svensk lag där denna miss åtgärdas.

6.6.3 Mikroanalys

Författaren gestaltar Jan Andersson med ord som pekar på att han var en till synes perfekt man innan sitt psykiska förfall. Detta görs med hjälp av egna ord men även andras. Det framgår av ordvalen att författaren inte vill att läsaren ska tycka illa om Jan Andersson och kanske rentav sympatisera med att en sådan alldaglig person kan råka så illa ut. Med detta sagt är författaren konsekvent i hanterandet av Jan Anderssons brott och använder även kontrasten med att ett av hans offer dog medan han själv endast fick “lättare skador”.

Gestaltandet av Peter Skog har gjorts på så sätt att hans vanföreställningar rapporteras som om de vore fakta. Bredvid dessa förklaras även att han innan brottet körde långsamt då han “var mån om att inte förlora körkortet”. Detta är ett berättartekniskt knep som hanterar något otänkbart som om det vore alldagligt, förmodligen för att bevisa precis hur stor Peter Skogs

mentala instabilitet var. Det nämns även att han vårdats i “USA, Danmark och på tre svenska sjukhus” vilket pekar på att han fått en relativt stor mängd vård. Detta kan tänkas säga mer om det faktum att han faktiskt dömdes trots sin historik med sin paranoida schizofreni men förklarar även för läsaren att informationen om honom kan vara ett resultat av hans hallucinationer.

Författaren vill göra det uppenbart att dessa människor lider av mental sjukdom och därför kräver särskilda åtgärder när de ska dömas för brott. Att ett fall från 1968 (Jan Andersson) och 2003 (Peter Skog) tas upp är för att visa på att rättskulturen alltid varit bristfällig.

Författaren använder många ord för att beskriva ordet “mentalt sjuk” men trycker lite extra på “vettvillingar” i detta verk vilket kan anses vara ett mildare ord. Detta och det överhängande narrativet i verket kan peka på att författaren inte vill att man ska tänka illa om “vettvillingar” som ju bara är “dårar”.

Författaren visar även respekt för de källor han har från det juridiska väsendet då dessa öppet kritiserar den lag de måste följa men gör så ändå för att de är professionella. I författarens egna ord är det för Dag Victor, som har som jobb att se till att “*svenska vettvillingar*” döms för sina dåd, “... en otacksam uppgift för en klassiskt bildad jurist” samt att det framgår under intervjun att “hans ställning hindrar honom från att lätta sitt hjärta”.

Även den onämnda “rätten” i Peter Skogs rättegång får sina handlingar ursäktade med citatet “vi tror också att vi drömmer. Men vi följer lagen”, som påvisar att deras hårda ovilja att förstå vad åklagaren säger enbart beror på professionalism.

Författaren tycks vilja framhäva att det är lagen det är fel på, inte människorna och såväl de som dömer och de som blir dömda är offer för denna rättskultur.

6.6.4 Sammanfattande analys

Författaren hänvisar till tydliga källor i sitt verk men använder sedan dessa för att dra egna slutsatser och sammanfattningar om den generella situationen som råder. Detta framgår

problematiskt då författarens egen åsikt är tydlig och faktan till största del används för att styrka den. Vid ett tillfälle påvisar författaren att han dramatiserat en utväxling mellan en åklagare, försvarsadvokat och rätten. Detta är enligt Kovach och Rosenstiel helt korrekt gjort och det framgår alltså tydligt att vad som presenteras är författarens tolkning av utväxling. Läsaren får även poängterat för sig att citat inom utväxlingen är faktiska citat vilket vidare stärker användandet av dramaturgin. Det är mycket möjligt att denna tolkning även sammanfattar den annars komplicerade juridiska språket och erbjuder läsaren ett bättre sätt att förstå vad utväxlingen innebär. Det kan anses problematiskt att författaren valt att vinkla denna utväxling på så sätt att "rätten" framstår som lyhörd och ovillig att lyssna till reson, men det förklaras mot utväxlingens slut att de enbart följer lagen och inte heller kan förstå att de gör så här. Detta kan inte ses som korrekt för objektiv journalistik. Infallsvinkel är godkänt men detta övergår till ren opinionsjournalistik avsedd att leda läsaren mot samma slutsats som författaren. I enlighet med god journalistik och det teoretiska ramverket ska faktan vara nog för att läsaren ska nå den slutsatsen själv och om inte så är fallet öppet för annan tolkning. Ett mer korrekt användande av källor för att visa en poäng är Professor Hans-Gunnar Axberger som i verket öppet visar sitt missnöje med hur lagen hanterar sinnessjuka. Här rör det sig om en utomstående aktör som får sin åsikt hörd och inte författarens egen åsikt. Verket presenterar inga bevis för att författaren sökt en källa som står bakom det nuvarande systemet och således är det enbart de som är emot som får förklara varför det ser ut som det gör.

6.7 Sebbe visste att han snart skulle dö - Vinnare 2005

Sebbe visste att han snart skulle dö vann Stora journalistpriset för årets berättande år 2005. Det är skrivet av Marie Branner med bilder tagna Anna von Brömssen och publicerades i tidningen Göteborgs Posten. Motiveringen löd: "För ett unikt reportage där läsaren får följa något så smärtsamt som ett barns dödskamp, skildrad med värdighet och värme."

Verket kompletteras av bilder tre på Sebastian Rajakero. Ytterligare beskrivning av dessa har valts bort av mänskliga själ.

6.7.1 Tematisk analys

Reportaget om Sebastian Rajakeros död är en faktabaserad berättelse om en pojke som kämpar mot sin cancer. Det är en inblick i någon annans verklighet och kan ses som ett allmänbildande verk riktat mot att öka läsarens förståelse för hur en familj hanterar sonens oundvikliga bortgång i cancer. Tematiken blir då cancer och sorg

Verket berättas genom att återspegla händelseförloppet så som författaren ser, upplever och får berättat för sig. I reportagets slut tillkommer även en samling faktarutor med information om cancer samt vart man som läsare kan vända sig om man varit med om något liknande.

6.7.2 Schematisk analys

Verket har en kronologisk struktur och låter varje möte med Sebastian Rajakero och hans familj vara ett enskilt stycke. Historiens problem är det faktum att Sebastian kommer att dö till följd av orsaken: cancer. Att peka ut historiens lösning är dock öppet för diskussion. Döden är alltid närvarande i narrativet, eftersom det är historiens oundvikliga slutpunkt, och beskrivs inte som något hemskt utan som nästa steg. Det är tydligt för läsaren att döden inte är en bra sak men familjen har kommit till freds med den och Sebastian själv är beredd på den. Sebastians lidande är även det en del av problemet och det enda egentliga sättet att lösa det på är döden eller ett medicinskt mirakel. Alternativt kan lösningen även vara att familjen och Sebastian Rajakero själv är beredda på den oundvikliga slutsatsen och att det finns en vilja hos familjen att gå vidare.

Det går dock att argumentera för att lösningen i reportaget ligger i sitt eget vara. Historiens sanning är att visa läsaren vad cancer kan leda till och hur en familj hanterar en sådan situation. Att sprida denna information vidare och låta fler ta del av den sorg som infinner sig hos cancerpatienter och deras familjer kan vara en lösning för andra som utstått samma situation eller står inför det.

Med vad som presenteras framgår det att verkets "offer är samtliga aktörer. De står alla inför det hot som är cancer och läsaren får här följa vad det innebär för en människa - både att lida av cancer men också att vara anhörig till den sjuke. Det enda undantaget är läkarna som

behandlar Sebastian som kan placeras in under kategorin källa då de bidrar med information om cancer men i ett betydligt mer filosofiskt perspektiv går det att argumentera för att även de hör hemma under kategorin offer.

6.7.2 Mikroanalys

För att gestalta händelserna har författaren valt en väldigt intim och målande beskrivning av varje enskilt händelseförlopp från mötena med Sebastian Rajakero, några dagar innan hans död till hans begravning i reportagets slut. Skribenten har valt att visa en väldig respekt för familjen trots det tydliga framförandet av situationen. Beskrivningar av nybakta bullar, doften av nybryggt kaffe och lekande syskon blandas med morfindoser, medicinpumpar och skärande smärta från Sebastians sjukdom. Ord som påminner läsaren om vardagen men samtidigt bryter av den med något hemskt. Att en pojke snart kommer att mista livet är en tillräckligt hemsk förutsättning och skribenten är därför sparsmakad med metaforer och stora målande ord och använder hellre citat och kontraster för att få läsaren att relatera.

Författaren drar inga egna slutsatser utan låter istället familjen sätta ord på vad händelseförloppet innebär för dem. Författarens åsikt kan dock märkas av genom dennes beskrivningar och narrativ där det framgår tydligt att författaren velat trycka på hur hemskt allt detta är i förhållande till hur föräldraskapet ska vara. Detta märks mest genom ett användande av kontraster men även genom visuella beskrivningar för familjemedlemmarna kroppsspråk. Ett exempel på detta är hur de vid Sebastian Rajakeros begravning står helt stilla. "Familjen tätt tillsammans. Alldeles stilla." Det är en tonsatt observation vars känslomässiga injektion bör stämma in på verkligheten.

6.7.4 Sammanfattande analys

Journalistiken ska vara objektiv, rättvis, tydlig. Även om detta verk inte är en konventionell nyhet så stämmer det ändå in på dessa punkter då det låter läsaren sitta på författarens plats i berättelsen och se allas synvinkel ur händelsen. Föräldrarna som förklarar hur de hanterar det, syskonen som tar farväl av sin bror, läkarna som skapat en relation till familjen och finns representerade under Sebastian Rajakeros sista stund. Verklighetsbeskrivningen är laddad med känslomässiga ord men det är också vad som bör ha varit där i verkligheten och detta är

ett fall då annan rapportering hade känts forcerad och därför bör känslorna inte heller lämnas utanför (Kovach, Rosenstiel, 2007, s. 250).

Författaren har även fått tillåtelse att följa familjen och publicera verket vilket tyder på att de följt de pressetiska reglerna rörande personlig integritet. Att försöka argumentera för att skribenten däremot inte tar avstånd från sina källor går inte heller då skribenten aldrig delar sin egen åsikt utan istället agerar "fluga på väggen" - en tyst observant som endast rapporterar vad denne ser, hör och, i detta fall, luktar.

Verket har skapats av författarens egna möten och intervjuer med Sebastian Rajakero och hans familj. Författaren agerar en så kallad "fluga på väggen" och har flitigt återberättat vad denne iakttar under mötena. Överflödigt gestaltning som "det doftar nybryggt kaffe" och att fame factory spelas på TV:n men det är gestaltning utan vidare påverkan på faktan och snarare ett verktyg för återskapa händelsen för läsaren med information som författaren själv har upplevt. Om kaffedoften infann sig innan den förekommer i narrativet så kan det vara ett problem för att likställa verket med kravet om en objektiv metod (Kovach, Rosenstiel 2007 s 113), men då detta rör sig om en rapportering och inte en rekonstruktion sant att kaffedoften inte påverkar händelsen så förlitar sig denna analys på att författaren inte flyttat på information.

6.8 I Sveriges namn - Vinnare 2002

I Sveriges namn av Mustafa Can är den första vinnaren av Stora journalistpriset för årets berättande år 2002, samma år som kategorin infördes. Det publicerades i DN och motiveringen från Stora journalistprisets jury löd: "För en personlig ton, ett språk som berör och med en effektiv berättarteknik som han utvecklat i flera reportage, med skildringen av Sverigedemokraterna som höjdpunkt."

6.8.1 Tematisk analys

I Sveriges namn behandlar rasism och politik som sina huvudteman. Detta framgår tydligt då författaren följer representanter för Sverigedemokraterna under deras kampanjande 2005. Författaren presenterar deras politiska åsikt tillsammans med den rasism som han själv får

utstå under sin research och intervjuer och visar den öppet med hjälp av citat och egna reflektioner.

6.8.2 Schematisk analys

Verket handlar om Sverigedemokraternas väg mot riksdagen och hur de år 2005 kunde fira en liten seger när deras parti fick mandat i Skånes kommunalval. Verket använder starka ord och chockerande uttalanden som görs av människor som det annars beskriver som trevliga. En glad pensionär använder ord som "betongneger" och anser att författaren, som är väl synlig i reportaget, omöjligt kan vara journalist. Pensionären avslutar detta möte med att kalla författaren för "parasit" och går därifrån leendes. Kontraster likt detta möte förekommer ofta i reportaget och orden som valts för att gestalta de Sverigedemokrater författaren följer under reportaget är ofta positiva medan deras uttalanden antar en hotfull karaktär.

Författaren har dock valt att inkludera uttalanden och skällsord yttrade åt båda hållen. Sverigedemokraterna beskrivs aldrig som "nazister" eller "rasister" utan författaren låter källor framföra den beskrivningen istället. Beskrivningen finns alltså där även om författaren håller sig neutral. Vid ett tillfälle där han själv blir bemött av rasism i reportaget, i samband med ett rekryteringsevent på skansen, väljer han dock att beskriva det som att han aldrig upplevt sådan hård rasism mot sig själv tidigare.

Berättandet sker kronologiskt men refererar stundtals till tidigare händelser som skett innan reportagets startpunkt. Dessa inkluderar exempelvis ett tidigare möte mellan författaren och Gunn Kullberg. Berättelsen tycks vilja visa människorna som arbetar för Sverigedemokraterna och belyser ofta det alldagliga i att de vill bjuda på kaffe, skrattar och är glada, med att de även äger böcker om Hitler, använder sig av rasistiska ord och att kulturell mångfald är något direkt skadligt.

Efter en genomgående läsning av verket så ligger historiens orsak i en växande misstro för invandrare hos såväl de gestaltade Sverigedemokraterna och pensionärerna. Lösningen i historien är det faktum att författaren med enkla frågor kan rasera den fakta som Sverigedemokraterna hävdar att de baserar sin åsikt på. Ingen av aktörerna kan styrka sina

påståenden att invandrarna är roten till Sveriges problem och därmed faller deras trovärdighet.

6.8.3 Mikroanalys

Författaren demoniserar aldrig sina källor utan det är i deras egna citat som historiens sanning om deras rasistiska åsikter kommer fram. Detta kan argumenteras vara väldigt korrekt enligt det teoretiska ramverket då författaren enbart rapporterar vad som sägs till och om honom och det är först längre in i reportaget som problemet med Sverigedemokraternas rasism blir tydligt.

Aktörerna påstår själva att Sverigedemokraterna är “demokratiskt och saknar alla former av främlingsfientliga eller rasistiska inslag” men i alla uttalanden under verket framgår det att deras fientlighet mot invandrare är väldigt stark. Skällsord blandas med påståenden som författaren ifrågasätter utan att få konkreta svar eller styrkande källor för att de stämmer. Här vågar författaren som journalist ifrågasätta sina källor samtidigt som han inte rakt ut förnekar deras uttalanden. Han ger dem en chans att förklara sitt ställningstagande och trots att det kan påpekas att han i sin avslutande intervju inte behandlar Gunn med samma respekt som det teoretiska ramverket efterfrågar då hon känner sig obekväm och är rädd att han ska hänga ut henne. Till viss mån kan han beskyllas för att göra just det men samtidigt inte då han inkluderar denna oro i sitt gestaltande. Att texten är publicerad gör att analysen måste anta att alla aktörer godkänt sina citat och därför har inget pressetiskt fel begåtts (Journalistförbundet 2013 A). Vad som ytterligare kan försvara denna lite ortodoxa intervjumetod är det faktum att Gunn Kullberg representerar Sverigedemokraterna och verket är alltså ett exempel på där journalisten står för folket mot makten (Furhof 1974, s. 27). Med detta i åtanke så gör författaren helt rätt i att ifrågasätta samtliga uttalanden i reportaget samtidigt som han inte undanhåller vad Sverigedemokraterna själva anser att de står för. Att han ställer följdfrågor och redovisar de exakta svaren är också viktigt för att reportaget inte ska övergå i propaganda vilket Journalistiken absolut inte får bli (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.98).

Orden författaren väljer för att beskriva Sverigedemokraterna är i överlag negativa, men detsamma gäller även för invandrare. Båda sidorna får i författaren tematik vara offer men

mot reportagetets slut ifrågasätts många av Sverigedemokraternas uttalanden, allra främst i den avslutande intervjun med Gunn Kullberg där hon beskrivs som obekväm och hon själv kallar sig för “naiv” och “ganska dålig på siffror”. Varken Kenneth Sandberg eller Torbjörn Kastell beskrivs negativt utan deras gestaltning ligger i hur läsaren väljer att tolka Kenneths beskrivning som “utesluten vänsterpartist” och att han upplevs som “hård” i sin politik. Torbjörn har en liknande gestaltning där han till största del gestaltas genom sina egna tal som inspireras av bibeln och hjältar.

6.8.4 Sammanfattande analys

Av verket att döma så har det producerats för att visa vad Sverigedemokraternas ideologi betyder i praktiken. Det berättas på så sätt att källorna får berätta sin egen version medan författarens egna observationer pekar på andra. Verket lär mest troligt tolkas som negativt inställd mot Sverigedemokraterna trots att författaren gör en ansträngning för att vara neutral i verklighetsbeskrivningen. En passande metafor för författarens metod är “ett får bland vargar”. Författaren själv är allt som de han rapporterar om är emot och under verkets gång använder han sin egen närvaro som ett sorts provocerande faktum för sina källor. Detta kan ha negativ effekt på hans källor då de kan tänkas hålla tillbaka flera av sina åsikter framför författaren. Innehållet i reportaget visar att det ändå förekommer starka ord och ren fientlighet mot honom men även om det bidrar med en intressant vinkel så kan det ifrågasättas om författaren är för nära sina källor på så sätt att han i regel bör vara deras “fiende” och att deras fientlighet kan påverka hans egen neutralitet. Enligt det teoretiska ramverket är det inte i regel fel för författaren att rapportera på plats och utifrån sina egna upplevelser (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.143) men det faktum att författaren öppet är ett offer för sina aktörers ideologi är problematiskt och det krävs stor disciplin för att distansera sig likt hur idealet efterfrågar (Kieran 1997, s. 54, 55). Att författaren öppet reagerar på rasismen som riktas mot honom är förståeligt men pekar också på problematiken med metoden.

Verkets verklighetsbeskrivning pekar på att Sverigedemokraterna mycket väl kan vara rasister och att deras information gällande invandring inte stämmer. Detta styrks inte med andra källor utan det är istället deras källor som förlorar sin trovärdighet när de inte kan ange vart de kommer ifrån. En viktig nyans att ta in är dock att författaren tycks vilja visa på att

dessas rasistiska tankar grundar sig i oförståelse, som blir tydligt av verkets avslutande citat där Gunn Kullberg som öppet propagerar emot invandring förklarar att hon inte längre ser författaren som invandrare trots hans etnicitet. Detta visar på en positivitet i att Sverigedemokraterna trots allt är människor som påverkas av upplevelser och kunskap.

Att författaren inkluderat sina frågor i berättandet pekar på en vilja att vara öppen med läsaren och visa sin metod. Faktum är att han är öppen med precis allt för sina läsare och presenterar sina beslut och hur han valt att gå tillväga genom hela metoden. Han ger även läsarna nya verktyg att tolka något de redan känner till i form av ärliga och icke-vinklade porträtt av Sverigedemokrater tillsammans med ett neutralt berättande som låter läsaren själv fatta sitt beslut. Mycket i författarens metod är alltså helt korrekt men själva förutsättningen är svår att se som ideal främst då författaren öppet delar sin egen åsikt om hur han blir bemött. Det förtär trovärdigheten och gör verket svårt att förenliga med det teoretiska ramverket.

7. Slutsats och diskussion

7.1 Slutsats

Resultatet av de analyserade verken visar på att Stora journalistpriset tycks lida av samma "ritual of emotionality" som Pulitzer priset (Wahl-Jorgensen 2013A s 141). I samtliga analyserade verk lägger författaren stor vikt i att humanisera och att få läsaren att känna empati med sitt huvudobjekt. Mördare, tiggare, offer och sjuka får alla plats i den prisbelönta journalistiken och med hjälp av andras uttalanden visar författaren en subjektivitet och vilja för läsaren att känna med dem. Resultatet visar även att det stora journalistprisets vinnare ofta behandlar människor i första hand och händelsen i andra hand. Exempelvis har författarna av *Tiggarna i Stockholm*, *Dagen vi aldrig glömmer* och *Att skapa ett monster* valt att presentera människorna bakom tidigare händelser för att ge ett mer personligt djup i händelserna. Detta mönster kan peka på en överhängande risk att prisbelönt journalistik förlitar sig på känslor och läsarens empati för att få fram sitt budskap. Att blanda normaliteten i vardagen med något oväntat att särskilt populärt och återfinns på ett eller flera ställen i samtliga verk (Wahl-Jorgensen 2013A s 142). Detta är i regel inte fel då det teoretiska ramverket pekar på att det är godkänt att ha en infallsvinkel men verken går längre och det finns tydliga tekniker för att plantera en åsikt hos läsaren genom gestaltning som inte påverkar själva historien och som därmed bör tyda på att författarna ställer sig för nära ämnet. Denna brist på allsidig rapportering och dramatisering av verkligheten leder till en viss form av desinformation (Nord och Strömbäck 2012, s. 18).

Verken är trots stora likheter i verklighetsbeskrivning väldigt olika i tematik och det finns inga konkreta bevis för att en homogenisering eller en kultur för att anpassa nyhetsrapporteringen, likt den Pulitzer priset kan ha skapat (Lanosga 2015, s.965), skulle ha skapats inom den prisbelönta journalistiken. Majoriteten av verken tycks ha skapats som ett svar eller fördjupning i ett rådande kulturellt problem såsom terrorism, tiggeri och juridiska missar med mentalt sjuka.

Resultatet visar att den prisbelönade journalistiken som analyserats är oförenlig med det teoretiska ramverket för god journalistik. Det teoretiska ramverket efterfrågar en journalistik

som är tydlig mot sina läsare (Kovach, Rosenstiel 2007 s. 114) vilket de prisbelönade verken inte är. Flera av dem saknar konsekvent källhänvisning och tar sig kreativa friheter som omöjligt kan verifieras av läsaren. Författarna låter även sig själva dra slutsatser och komma med påståenden som sträcker sig över att tolka nyheten för att läsaren enklare ska kunna förstå innebörden.

Verken tenderar även att låta infallsvinkeln ta över narrativet och saknar varierade källor inom det ämne som de rapporterar. Kulturella koder förekommer frekvent och leder läsaren mot något de känner igen och därför kan placera enligt tidigare erfarenheter och fördomar. Som följd pekar analysen på en svårighet för läsaren att bilda någon annan åsikt än den författaren presenterar. Detta tyder på en brist av verktyg och varierade åsikter som låter läsaren bilda en egen åsikt, vilket är en viktig del av journalistiken (Tsafati, Meyers, Peri, 2006 s.159, Kunelius 2006, s. 676).

Slutsatsen är att verken lider av en tydlig dos av subjektivitet som bildas i deras val av källor hänvisning, infallsvinkel, gestaltning och resonemang. Författaren är inte förbjuden att ha en åsikt men av verken att döma så sträcker det sig längre och verken tycks även sakna en objektiv metod då de aktivt sökt efter källor på en sida.

Samtliga verk lider inte av alla dessa övertramp, men samtliga lider av minst en av dem. Det är inte fel att påstå att övertrampen är öppna för diskussion och att de kan försvaras baserat på perspektiv, men det hindrar inte påståendet att: prisbelönad journalistik och god journalistik skulle vara densamme, från att var problematisk.

7.2 Diskussion

Denna uppsats har gjorts i ett objektivt syfte och därmed har jag som författare ansträngt mig för att lämna mina egna åsikter utanför analysen. Tänket har varit att försöka se förbi handlingen och enbart kritisera hantverket i de journalistiska verket på en mikronivå som stundtals övergått till överdrivet nitisk. Jag har vid flertalet gånger behövt kritisera något jag egentligen tyckt varit riktigt bra och i och med detta så har denna uppsats även speglat ett otroligt stort dilemma för dagens journalistik. Vad har jag som författare för rätt att hantera

namnen på döda eller svårt traumatiserade människor och behandla dem som enkel fakta och bedöma hanteringen av dessa som korrekt eller fel? Svaret är självfallet att jag inte har någon rätt alls utan enbart ett förtroende, precis som journalisterna som ligger bakom alla dessa verk. Den norm för god liberal journalistik som sätts kräver en blank och åsiktslös journalist som helt kan se förbi sin mänskliga faktor och se poängen i alla åsikter, även de som denne inte själv håller med om (Kovach, Rosenstiel, 2007, s.157, 161). Det var med denna omöjlighet som idén om den objektiva metoden kom fram som ett mer realistiskt ideal, men även den är svår att följa då materialet trots allt är riktiga människor och händelser. Att lämna känslorna utanför har varit svårt och det är också därför som jag tror att flera författare i denna analys låtit dem skina igenom för att det helt enkelt är "rätt" att visa dem. Utöver de vaga riktlinjerna som finns för god journalistik så är många av dem, i min ödmjuka åsyn, inte kompatibla. Att engagera utan känslor är svårt och att inte vara subjektiv med känslor är lika svårt. Normen tar inte heller hänsyn till arbetsförhållanden och tidspress. God journalistik enligt idealet antar att författaren har tid att få båda sidorna och hitta relevanta källor för revidering, vilket inte alltid är sant i dagsläget. Gränsen mellan god journalistisk efterfrågan på "faktabaserad konst" är också hårfin och som i fallet med *Dagen vi aldrig glömmer* är det svårt att avgöra vad konsten slutar och faktan börjar - men likväl är det ett relevant och engagerande verk trots att det i hög grad kan beskyllas för att förlita sig på fiktivt återberättande.

Denna uppsats sökte att svara på om god journalistik och prisbelönad journalistik är densamme. Det enkla svaret är: nej. Det mer realistiska svaret är: det beror på vem som läser. Det är ingen tillfredsställande slutsats men den visar på att god journalistik kan vara i behov av tydligare riktlinjer. Även om verken följer de pressetiska reglerna så var dessa i sig självt inte tillräckliga för att besvara om journalistiken varit god eller inte.

7.3 Förslag till vidare forskning

Denna studie har, enligt mig, visat att god journalistik är komplext och svårdefinierat. Att försöka hitta fler teorier för att förhålla sig till den vore intressant och att ta fram ett mer komplett ramverk som sträcker sig genom hela processen kunde vara ett hjälpsamt verktyg för många journalister.

Det vore även intressant att göra en heltäckande studie gällande känslöhanterandet i Stora journalistpriset liksom den Wahl-Jorgensen gjorde för Pulitzer priset.

8. Referenser

8.1 Tryckta källor

- Asp, Kent (1992) *Journalistik som forskningsområde*, Göteborg: NordicomNytt.
- Berglez, Peter (2000). *Kritisk diskursanalys i: Metoder i kommunikationsvetenskap* Ekström, Mats & Larsson, Larsåke . Lund: Studentlitteratur,
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3. Lund: Studentlitteratur
- Fowler Watts, Karen & Allan, Stuart (ed)(2013) *Journalism: New Challenges*, Poole: Centre for journalism & Communication research, Bournemouth University.
- Gripsrud, Jostein (2011). *Mediekultur, mediesamhälle*. 3e, [bearb.] uppl., Göteborg: Daidalos
- Furhoff, Lars (1974), *Makten över medierna*, Lund: Cavefors.
- Furhoff, Lars (1986), *Makten över journalistiken*, Stockholm: Natur & Kultur.
- Hammarlin, M. & Wigorts Yngvesson, S. (2015). *Filosofiska grunder för journalistisk etik*. I: Karlsson, M. & Strömbäck, J. (red.) *Handbok i journalistikforskning*. Lund: Studentlitteratur
- Kieran, Matthew (1997). *Media ethics: a philosophical approach*. Westport: Praeger Publishers
- Kovach, Bill & Rosenstien, Tom (ed3) (2007) *The elements of journalism*, New york: Three rivers press.
- Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (2012). *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur AB
- Fairclough, N. (1995). *Media discourse*. London: E. Arnold.

8.2 Digitala källor

- Gil de Zuñiga, Homero & Hinsley, Amber (2012). *The Press Versus the Public*, Journalism Studies. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1461670X.2012.744551>

Lanosga Gerry (2015) *The power of the prize: How an emerging prize culture helped shape journalistic practice and professionalism, 1917–1960*. Journalism 2015 vol. 16
<http://journals.sagepub.com.till.biblextern.sh.se/doi/pdf/10.1177/1464884914550972>

Tsfati Yariv, Meyers Oren och Peri Yoram (2006) *What is good journalism? Comparing Israeli public and journalists' perspectives*. Journalism 2006 vol. 7. Länk:
<http://journals.sagepub.com.till.biblextern.sh.se/doi/pdf/10.1177/1464884906062603>

Wahl-Jorgensen Karin (2013A) *The strategic ritual of emotionality: A case study of Pulitzer Prize-winning articles*. Cardiff University, UK. Länk:
<http://journals.sagepub.com.till.biblextern.sh.se/doi/pdf/10.1177/1464884912448918>

Wahl-Jorgensen Karin (2013B) SUBJECTIVITY AND STORY-TELLING IN JOURNALISM, Journalism Studies, 14:3, 305-320

Journalistförbundet (2014). Yrkesregler. Länk:
<https://www.sjf.se/yrkesfragor/yrkesetik/spelregler-for-press-radio-och-tv/yrkesregler>

Journalistförbundet (2013) A. Publicitetsregler. Länk:
<https://www.sjf.se/yrkesfragor/yrkesetik/spelregler-for-press-radio-och-tv/publicitetsregler>

Journalistförbundet (2013) B. About us. Länk: <https://www.sjf.se/about>

STORA JOURNALISTPRISET (2016)A. Bestämmelser.
<http://www.storajournalistpriset.se/bestammelser/>

STORA JOURNALISTPRISET (2016)B. Om priset. Länk:
<http://www.storajournalistpriset.se/om-priset/>

8.3 Material

Bergfeldt Carina (2012), Dagen vi aldrig glömmet. Massakern på Utöya, Aftonbladet, 22/7

Branner, Marie & von Brömssen, Anna (2005) *Sebbe visste att han snart skulle dö*. Göteborgsposten. Länk: <http://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/sebbe-visste-att-han-snart-skulle-d%C3%B6-1.1179969>

Bäckström Lerneby, Johanna (2015) *Att skapa ett monster*. Filter
<http://magasinetfilter.se/granskning/att-skapa-ett-monster/>

Can, Mustafa(2002) *I Sveriges namn*. Dagens nyheter
<http://www.dn.se/nyheter/politik/i-sveriges-namn/>

Winiarski, Michael (2010) *Haitierna fruktar att våldet tar över*. Dagens nyheter
<http://www.dn.se/nyheter/varlden/haitierna-fruktar-att-valdet-tar-over/>

Winiarski, Michael (2010) *De vill skapa ordning mitt i kaoset*. Dagens nyheter
<http://www.dn.se/nyheter/varlden/de-vill-skapa-ordning-mitt-i-kaoset/>

Zaremba, Maciej (2005) *Dagen då andersson förlorade förståndet*. Dagens nyheter 29/6

Zaremba, Maciej (2006) *Spöket kör en liten bil med utländska skyltar*. Dagens nyheter 10/11

9. Bilaga

9.1 Mall för diskursanalys

1. Tematisk struktur

Vilka teman finns i verket.

Grundtema(n) -

Sekundära tema(n) -

2. Schematisk struktur

Vad förmedlas i rubrik och ingress:

Vilka aktörer förekommer i texten och vad representerar de:

Namn 1 - Kort beskrivning av aktören och dess syfte i verket

Namn 2 - Kort beskrivning av aktören och dess syfte i verket

Namn 3 - Kort beskrivning av aktören och dess syfte i verket

Vilken historisk bakgrund till händelsen redogörs och hur:

Vad för slags resonemang till konsekvenser samt orsak/verkan förekommer:

Vem/vad riktas aktörernas handlingar/kommentarer emot:

Vem tillåts sammanfatta och/eller dra slutsatserna kring den aktuella händelsen:

Vad är verkets problem, orsak och lösning:

3. Mikroanalys

Vad har källorna för roll och Vilka ord/meningar används för att beskriva aktörerna:

Namn 1 (roll) - Ord

Namn 2 (roll) - Ord

Namn 3 (roll) - Ord

Vad säger författarens ord om sina källor:

Visar författaren på egna åsikter. Hur:

4. Sammanfattande analys och jämförelse

Hur har verket struktureras och varför?

Hur har verket producerats och hur lär den tolkas?

Vad indikerar verket om den rådande kulturen kring mediet den publicerats i?

Vilken social struktur tillhör verket och vad kan dess effekt på den vara?

Hur stämmer resultatet överens med de teoretiska ramverket:

1. Författaren måste ha en objektiv metod
2. Verket måste vara baserat på fakta och inte förlita sig på författarens egna kunskaper
3. Författaren måste visa hänsyn till sina källor och inte publicera sådant som kan skada dem.
4. Författaren ska alltid söka efter relevanta källor på båda sidorna av en konflikt
5. Författaren måste ge lika stor hänsyn till alla sina källor
6. Författaren ska vara transparent med sin källhänvisning
7. Författaren ska endast rapportera vad som sagts eller gjorts och aldrig rapportera
8. Författaren ska arbeta för att ge läsaren faktabaserade verktyg för att forma sin egen åsikt.

9. Författaren ska sträva efter att göra verkligheten intressant utan att förstora den.

10. Författarens syfte är att upplysa läsaren om händelser i världen på så sätt att läsaren förstår.